

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 9, 10

SEPTEMBER ♦ 1932 ♦ OKTOBER

LETO 55

Josip Janežič :

Cerkvenoglasbene razmere ljubljanske škofije v očeh nadzornikov organistov.

I. Sedanji položaj.

Veliki pomen, ki ga ima glasba vsled svojega neposrednega vpliva na notranjost človeka, je že zgodaj spoznala tudi katoliška cerkev in je zato tudi njo pritegnila v krog delavcev, ki naj ji pomagajo pri izvrševanju naloge njenega božjega Ustanovitelja. V vseh dobah najdemo znamenite papeže, ki so bili tudi veliki pospeševalci, reformatorji in vodniki glasbene umetnosti. V posebno varstvo so prevzeli seveda cerkveno glasbo, da bi ji izoblikovali samolasten, iz njenega namena izvirajoč značaj in jo obvarovali škodljivih vplivov zunanjega sveta. V poslednji dobi sta pomembna v tem oziru posebno motuproprija papežev Pija X. in XI., v katerih so ponovno poudarjena temeljna načela cerkvene glasbe. Važna sta tembolj, ker je v njih poverjena važna naloga tudi škofom, da namreč izvedejo v svojih škofijah podrobnejšo ureditev, v kateri morejo upoštevati tudi upravičene želje in navade ljudstva, ki se vsled narodnostnih in krajevnih razmer včasih precej razlikujejo. Mogoče so seveda kake posebnosti le v omejenem obsegu in le v nebistvenih stvareh, v kolikor ne prihajajo v nasprotje z osnovnimi načeli, ki morajo neokrnjena veljati za vso Cerkev.

Za ljubljansko škofijo je izdal potrebna navodila že nadškof dr. A. B. Jeglič v svoji okrožnici z dne 1. februarja 1914, ter postavil tudi posebne dekanijske nadzornike, ki naj bi od časa do časa obiskovali posamezne župnije ter poročali ordinariatu, kako se dana določila izpolnjujejo. Vojna doba, ki je kmaľu nato prekrizala mnogo lepih načrtov, tudi cerkveni glasbi ni prizanesla. Organisti, pevci in celo orgle so morale stopiti v vojno službo. Cerkveno petje so za silo vzdrževali tisti, ki so še ostali doma. Na liturgična določila se navadno niso mnogo ozirali, storili so pač, kar so mogli. Posledica je bila, da se je razvijala cerkvena glasba marsikje precej drugače, kot bi se bila v urejenih razmerah. Po vojni smo opazili sicer splošno močan

in nagel preokret na bolje, vendar pa so ostali še vedno kraji, kjer je divja vihra zapustila trajnejše sledove. Ljudje so se navadili novih razmer in izgubili smisel za izboljšanje. Vedno bolj se je kazala potreba, začeti zopet s sistematičnim delom po enotnih načelih. Zato je naš bivši vladika začetkom leta 1930. imenoval nove nadzornike, ki naj bi ponovno pregledali vso škofijo; ugotovili sedanje cerkveno-glasbene razmere in v svojih poročilih stavili tudi predloge, kaj naj bi se ukrenilo za izboljšanje. Uspeh njihovega dela bo gotovo zanimal predvsem organiste pa tudi cerkvene predstojnike, kakor ostale ljubitelje cerkvene glasbe, zato ga hočemo v naslednjem na kratko podati. Držali se bomo vrstnega reda, kakor so bila stavljena nadzornikom vprašanja v navodilih, ki so jih dobili od škofijskega ordinariata. Ugotoviti moramo tudi, da še niso pregledane vse župnije, ker so nekatere dekanije zelo obsežne, nadzorovanje pa se more vršiti le ob nedeljah oziroma praznikih in še tedaj se morejo nadzorniki le izjemoma odtrgati od svojih rednih poslov. Vendar je prejel škof. ordinariat do sedaj poročila za 207 župnij, kar nam more vsekakor zadostovati, da dobimo splošno sliko o položaju, ki ga zavzema cerkvena glasba v naši škofiji.

Glede načina nadzorovanja so se postavili nekateri nadzorniki na stališče, da je treba priti nenapovedano, ker da bo le tako mogoče dobiti pravi vpogled v dejanske razmere, ki bi jih bilo v nasprotnem primeru mogoče svojevoljno prikriti. Splošno pa je vendar prevladovalo mnenje, da je vsaj prvo nadzorovanje primerneje javiti naprej in tako omogočiti prizadetim, da spravijo svoje stvari v red in pokažejo pač najboljše, kar premorejo. Kje so pravi, že ustaljeni nedostatki, se tako bolje vidi, posebno ker odpadejo s tem tudi vsi običajni izgovori, češ, da je slučajno danes tako malo pevcev, tako slabo petje, neurejen arhiv itd. Pa tudi vse graje vredna zanikarnost posameznih organistov, ki kljub temu, da so vedeli za dan nadzorovanja, pa niso uredili kora, se je tako najboljše pokazala. Sicer pa so nadzorniki itak hitro spoznali, kaj je pristno in kaj ne, končno pa niti mogoče ni položaja mnogo spremeniti, ako se nadzorovanje ne javi preveč časa naprej. Iz poročil se vsekakor vidi, da so se nadzorniki trudili pravilno spoznati obstoječe razmere, ki nam jih kažejo takole:

V obiskanih župnijah deluje 157 organistov in 21 organistin, ostale pa so brez stalnega nameščenca. Najstarejši organist šteje 85 let, 4 so stari nad 70 let, 9 nad 60 let, 22 preko 50 let, 35 preko 40 let, 43 jih ima nad 30, 40 nad 20 in 3 manj kot 20 let, glede ostalih pa rojstni podatki niso ugotovljeni. Po izvoru so skoro vsi iz Slovenije. Glasbe se jih je učilo 5 na javnih glasbenih šolah oziroma konservatorijih, 75 organistov je dovršilo orglarsko šolo, in sicer po večini v Ljubljani, deloma tudi v Celju in Celovcu, ostali so samouki, v kolikor se niso glasbe učili zasebno, pri organistih, na učiteljskih in drugod. Z ozirom na službeni kraj se je ugotovilo, da organisti niso posebno stalni. Najbolj se še drže domačini-samouki, dočim posebno poklicni organisti zelo pogosto menjavajo svoja mesta in ni jih malo, ki so služili že v štirih, petih in še več župnijah. Vzrok leži predvsem v tem,

da si vsak išče boljšega kruha; da pa tako neprestano preseljevanje cerkveni glasbi ni ravno v prid, ni treba še posebej poudarjati.

Kot orglavci in pevovodje so bili organisti takole ocenjeni: nad polovico s povoljnim oziroma zadostnim uspehom, nekaj nad 40 z dobrim in 18 z odličnim oziroma prav dobrim uspehom. V 9 primerih se je smatralo njih delo za nezadostno. Podatki niso popolni, ker nekateri nadzorniki posameznih organistov niso posebej ocenili. Sorazmerno veliko število manj povoljnih ocen si moremo razlagati pač samo z ozirom na izredno visoko število nekvalificiranih samoukov, ki opravljajo svojo službo samo za silo. V precej slučajih se je tudi izkazalo, da so dobri organisti slabi pevovodje, pa tudi obratno, da namreč zbor brezhibno poje, a organist je slab spremljevalec in tudi samostojno preludiranje ni kaj prida.

Zanimivi so tudi podatki o cerkvenih zbora. Po številu glasov ima 1 zbor nad 40 pevcev, 4 zbora nad 30 pevcev, 25 zborov nad 20 pevcev, 92 zborov ima nad 10 pevcev, ostali pa manj kot 10, do najmanjših, ki štejejo skupno z organistom po 3 pevce. Opaža se splošno pomanjkanje moških moči in precejšnje število samo ženskih zborov, dočim so moški zbora zelo redki; poročila jih navajajo samo 5 in nekaj župnij, ki jih skušajo uvesti. Pevske vaje se vrše do trikrat na teden, vendar pa več kot polovica zborov nima rednih vaj in celo v največjih župnijah se vrše le za posebne prilike, sicer pa pojo vedno iste pesmi. Splošno nadzorniki s cerkvenim petjem niso posebno zadovoljni. O prav lepem petju govore le v 15 primerih, drugače pa se izražajo bolj previdno, da je nekoliko zaostalo, da pa napreduje, ali pa, da je povoljno in za dane razmere še dovolj primerno itd. Pevovodje se sicer navadno izgovarjajo, da nimajo sposobnih pevcev, vendar so ugotovili nadzorniki po večini, da je pravi vzrok površnost organistov, ter zanemarjanje pevskih vaj in vzgoje naraščaja.

Na vprašanje, ali se goji koral, so odgovorili nadzorniki pritrdilno le za 5 župnij. Približno tretjina odgovorov se glasi »deloma«, vendar pa je pri tem mišljeno po večini, da ga poje organist sam kot Introitus, Graduale itd. pri latinskih mašah. Zato moramo na to vprašanje pravilno odgovoriti samo z »ne«. Koral se pri nas kar ne more uveljaviti. Vzroki se navajajo razni, vendar bo poglobitni vsekakor v nerazumevanju in neznanju. Koralni spevi zahtevajo poseben študij in svojvrstno prednašanje. Ako pa splošno opazujemo, kako redko ga obvladujejo celo oni, ki so imeli priliko, da ga temeljiteje spoznavajo, ga bomo mogli tem težje zahtevati od povprečnega organista, kaj šele samouka. V obliki pa, kakor se nam navadno podaja, je seveda nesprejemljiv in ga zdrav ljudski čut popolnoma pravilno odklanja. Ker pa Cerkev — na drugi strani — ponovno poudarja in odločno predpisuje, da se to, zanjo značilno, takorekoč edino pravo cerkveno petje mora gojiti, bo treba v tem oziru brezpogojno nekaj ukreniti. Cerkvenih predpisov ne bo mogoče še nadalje enostavno zanemarjati. Kako bi se dala naloga zadovoljivo rešiti, bomo slišali v drugem delu, ko bomo navedli predloge nadzornikov.

Velik križ je tudi z ljudskim petjem. Eden od nadzornikov je pravilno zapisal, da mu še čez prag nismo prišli. Ker pa smo o tem vprašanju obširneje govorili že v 3. in 4. številki letošnjega »Cerkvenega Glasbenika« in je tudi g. kanonik dr. Kimovec v naslednjih številkah še močnejše podprl to akcijo, ter je končno tudi škofijski ordinariat že izdal župnim uradom v tem oziru potrebna navodila, se bomo tu omejili le na nekaj podatkov o sedanjem stanju. Razen odgovorov pri petih litanijah, ki so se splošno še na široko ohranili, ima ljudsko petje, kakor se poroča, v precejšnji meri samo dekanija Žužemberk, drugod pa le posamezne zelo redke župnije. Nekateri navajajo v opravičilo prav izvirne zagovore, tako n. pr.: »Ljudsko petje še ni primerno.« Vprašali bi: »Kdaj pa bo?« In neki gospod župnik, ki je prepričan, da nameravamo uvesti samo enoglasno petje in ne ve, da je nekoč tudi slovensko petje v resnici bilo enoglasno, se ga odločno brani, češ: »Nočemo posnemati Nemcev, ki večglasno peti ne znajo.« Nekje nimajo »prostora za vaje; v cerkvi pa ne bi bilo dostojno«, drugje pa je »sploh premalo ljudi«. Eden od organistov »čaka na odredbe gospoda župnika«, drugi pa ga ne more uvesti, ker »nima not pa tudi ne posebne plače za to«.

Cerkvenoglasbena določila se v splošnem izpolnjujejo, vendar se čujejo tudi pritožbe, da se posamezni organisti premalo ozirajo na cerkveno leto. Poleg mašnih in obhajilnih pesmi pojo skoraj samo Marijine, pa naj bo tudi evharistični praznik, god farnega patrona, božični, postni, velikonočni čas, ali pa kaj podobnega. Veliko več pa se greši pri slovesnih mašah. Kljub strogim cerkvenim predpisom je petje ob takih prilikah še vedno v veliki večini župnij pomanjkljivo. Spremenljivi deli se ali sploh izpuščajo, ali pa nadomeščajo s stvarmi, ki ne spadajo zraven. Za ofertorij pojo marsikje kar slovenske pesmi; v največ župnijah pa je v navadi sploh samo petje v domačem jeziku, kakor pri neslovesnem opraviilu. Težkoče so skoro iste kot pri koralu, vendar je gotovo tudi tu, da tako ne more in ne sme ostati. Tudi tu bo treba ali izvesti strogo liturgično petje v smislu obstoječih predpisov, ali pa spremeniti predpise v smislu obstoječih ljudskih navad. Predloge bomo slišali na koncu.

Zelo važno vprašanje je bilo nadalje, v kakšnem stanju so orgle in notni material, ter kako so urejeni arhivi in zapisniki izvajanih pesmi. Žal, da so na prvo vprašanje odgovori nekaterih nadzornikov precej nepopolni, ker se omejujejo le na poročila o mojstrih, ki so jih izdelali, na njih starost in število registrov, ne omenjajo pa onega, kar nas predvsem zanima, namreč njihove uporabnosti. V kolikor se vendar obravnava tudi ta stran, izvemo, da je le malo orgel, ki so v brezhibnem stanju, dasi imamo tudi nekaj častnih izjem, ko se redno, celo vsak mesec, temeljito pregledujejo in vsak nedostatek sproti odstrani. Dalje imamo precej orgel, ki so »dosluzile«. Ker pa je v časih, v katerih živimo, težko misliti na nove, jih deloma nadomeščajo s harmoniji, deloma pa jih kljub temu še uporabljajo, dasi bi bilo primerneje, ako bi jim privoščili zasluženi pokoj. Končno imamo še nekaj takih, ki tudi po svoji zunanosti ne spadajo več v cerkev

in bi jih bilo treba nujno odstraniti. Splošno organisti na orgle vse premalo pazijo in žalostno dejstvo je, da slišimo o mnogih dobrih in celo skoro novih, pa skrajno zanemarjenih orglah. Naravnost čudno je, kako malo smisla imajo ponekod za to dragoceno napravo in kako je mogoče, da se tudi cerkveni predstojniki tako malo oziroma prav nič ne zanimajo za ta del cerkvene imovine, za katerega vendar prav tako odgovarjajo, kakor za ostalo cerkveno opremo.

Tudi o notnih arhivih ne moremo izreči pohvale. Z notami so kori po večini srednje dobro založeni. Splošno se opazuje, da cerkveni zbori novejše skladbe bolj malo naročajo. Pojav se razjasnjuje s pomanjkanjem sredstev, pa tudi s tem, da so te skladbe navadno težje — morda vsebinsko še bolj kot tehnično — in jim zato organisti, ki so po večini še vedno starejšega kova, niso kos. Pravijo sicer, da ljudem niso všeč, a zakaj jih nepokvarjen ljudski čut odklanja, smo že povedali v odstavku, ko smo govorili o koralu. Notni arhiv je pa tudi ogledalo organistove vestnosti. Žalibog, da smo jih našli mnogo z raztrganimi in razmetanimi notami, brez vsakega seznama in župnega pečata. Zapisnik o izvajanih skladbah pa vodi samo 19 organistov. Neki g. župnik je napravil v tem oziru celo prav značilno pripombo: »Še to! Mar ni drugega dela dovolj?« To dokazuje, da prizadeti ne pojmujejo namena tega zapisnika. Ne vedo, da je to račun o opravljenem delu, ki ga mora dajati vsak delojemalec. Iz njega je razvidno, kaj je organist sploh delal, ali je kaj napredoval in kako je posamezne dobe cerkvenega leta pojmoval. Poleg tega pa mu je tak seznam tudi hvaležen pripomoček za sestavljanje novih sporedov, da se vse pesmi v nekem gotovem redu vrste, posamezne prepogosto ne ponavljajo in druge zopet ne zapostavljajo. Vsekakor pa je njegov pomen večji, kakor mu ga splošno priznavajo.

Prehajamo na poročila o gmotnem stanju organistov, njihovem zavarovanju in postranskih službah. Pred par leti se je o tem precej govorilo in pisalo, zadnje čase pa je vprašanje stopilo zopet bolj v ozadje in tudi nekateri nadzorniki mu niso posvetili one pozornosti, ki jo po svoji važnosti zasluži. Dokler namreč ne bomo poskrbeli, da bodo organisti plačani vsaj tako, da bodo mogli primerno živeti, tudi zahtevati ne bomo mogli od njih ničesar ali pa vsaj mnogo ne¹. Seveda pa se zelo motijo oni, ki mislijo, da jim mora samo organistovanje donášati vsa potrebna sredstva. Za delo 5 do največ 10 ur tedensko vendar ni mogoče plačati toliko, kolikor prejema običajno drugi za delo 30 do 50 ur na teden. Delo samo pa tudi ni tako kvalificirano niti tako naporno, da bi zahtevalo tako visoko ceno. Zato nujno potrebujejo postranske službe, ki jim šele preskrbi popolno zaposlitev, kakor tudi primerna življenjska sredstva. Ker je to vprašanje zelo obširno, se bomo morali baviti z njim še posebej, tukaj se moramo zadovoljiti zaenkrat pač

¹ A mnogo se je vendar le storilo tudi v tem pogledu, hvala Bogu, in sicer največ na pobudo naših dveh organistovskih društev oziroma Zveze organistov. Primerjaj tudi nadaljnja izvajanja g. poročevalca! Op. ur.

samo z nekaterimi podatki o sedanjem položaju. Skušali smo urediti organiste v nekako lestvico po višini prejemkov, vendar so bili podatki tako nepopolni in razmere posameznikov tako različne, da se nam to ni posrečilo. Poleg svoje službe se bavijo organisti z raznimi posli. Največ jih opravlja cerkveniško službo, precej je občinskih tajnikov in zasebnih nameščencev, nekaj tudi dušnih pastirjev, učiteljev in raznih upokojencev. Ostali so posestniki, gostilničarji in trgovci, posamezniki pa knjigovezi, mizarji, čevljarji, krojači, sodarji, pletarji, mlinarji, grobokopi, mrliški ogledniki in dninarji. Ženske — v kolikor niso učiteljice — se bavijo s kuhanjem, šivanjem in ostalimi gospodinjskimi posli. Nekateri so zaposleni kar v treh in še več strokah. Njihovi prejemki obstojajo največ v naravi. Po večini imajo prosto stanovanje, kurjavo in razsvetljavo, ter biro v žitu in drugih pridelkih ali pa imajo na razpolago njive, travnike in gozdove za lastno obdelovanje oziroma izkoriščanje. Denarne nagrade so manjše ter se dele v redne, ki jih mesečno ali letno plačujejo deloma cerkve, deloma občine, ter izredne, ki obstojajo iz darov pri porokah, krstih, pogrebniških mašah itd. Župnije z docela neurejenimi gmotnimi razmerami organistov so zelo redke in tudi splošno njihov položaj ni tako slab, kakor se navadno prikazuje. Pač pa so nekateri organisti veliki gospodje, ki bi imeli radi popolne dohodke samo od organistovanja, kar pa je, kakor smo že ugotovili, povsem izključeno. Res pa je na drugi strani, da so splošno zelo slabo preskrbljeni za starost ali za primer bolezni in nezgod. Zavarovanih je komaj dobra tretjina, ostali pa bodo primorani boriti se za svoj kruh prav do zadnjega diha. Imamo več slučajev, ko organist za delo ni več sposoben, v pokoj pa ne more, ker izgubi s tem tudi pogoje za svoj obstanek. In tako trpi vse: petje, pevci in poslušalci, najbolj pa sam in njegova družina, ki s strahom pričakuje trenutka, ko bo izročena na milost in nemilost tujim rokam. A vse skupaj jih ne izpametuje in neka naravnost čudovita brezbriznost vlada v tem oziru. Cerkveni predstojniki se branijo plačevati nanje odpadajoče zavarovalne prispevke, dasi je celo po zakonu to njihova dolžnost, organisti sami pa jih tudi ne morejo utrpeti in tako se odlaša, dokler se ne pojavi ogenj v strehi in postane pomoč nemogoča. Zadeva pa je posebno v današnji socialni dobi velevažna in skrajno potrebna primerne ureditve.

H koncu še par besed o našem strokovnem glasilu. Nadzorniki, ki so dobili tudi nalogo, da delujejo na to, da bo v vsaki župniji organist ali cerkveni predstojnik naročnik »Cerkvenega Glasbenika«, poročajo, da je ta važna vez, ki nas druži v celoto, še vedno na mnogih mestih pretrgana. Pohvalno pa omenjajo tudi več župnij, kjer sta naročena nanj oba. Da bi res ne zmogli 40 Din na leto ali dobrih 3 Din na mesec, kakor zatrjujejo nekateri, kljub slabim časom, v katerih živimo, skoraj ne moremo verjeti. Tehtnejši pa bi bil razlog drugih, ki pravijo, da list zanje nima pravega pomena, ker prinaša preveč učenih razprav, ki jih preprost organist ne more razumeti, pa premalo praktično uporabnega in poučnega berila, kakor tudi premalo primernih in lahkih skladb. Tem moremo od-

govoriti le, da je vsak list zrcalo svojih naročnikov in bralcev. Vsem je na razpolago. Zakaj pa se ne oglasijo in ne povedo, kaj žele, in česa ne razumejo, zakaj ne razložijo v njem svojih nadlog in težav ter stavijo svojih predlogov in nasvetov!? Res je, da se je zadnja leta naš list v marsičem izpopolnil in je marsikaj za posameznika nekoliko težja hrana. To ravno priča, da se tudi on hvalevredno razvija in uspešno tekmuje z ostalimi listi. Vendar se pri tem prav nič ni in se tudi ne bo zaprl za preprostega organista. Kdor ne najde v njem sebi primerneга berila, naj se najprej vpraša, ali je že kaj storil za odpravo nedostatkov. Kje pa so oni d o p i s i, ki so jih včasih organisti tako pridno pošiljali? Vedno so bili najzanimivejši del lista, marsikatero dobro misel so prinesli, dajali so mnogo vsestranske pobude in gradiva za obširne, važne in zanimive razprave. V nas samih je krivda, ako naš list vseh ne zadovoljuje, saj si ga pišemo sami. Zato bo pač najbolje, da smo vsi, kar nas veže skupna misel, njegovi zvesti naročniki in s o t r u d n i k i.

S tem bi bili odgovori nadzornikov na vprašanja, ki so jim bila stavljena od škofijskega ordinariata, v glavnih potezah zaključeni. Častiti gospodje cerkveni predstojniki pa naj nam ne zamerijo, ako pristavljamo kot dodatek še nekaj opazk, ki so si jih dovolili nadzorniki še posebej na njihov račun. Ker nam gre predvsem za ugotovitev nedostatkov, ne bomo navajali pohval in priznanj za trud, ki ga žrtvujejo napredku te cerkvene umetnosti, dasi jih tudi ni premalo. Vendar pa smo spoznali, da bi se dalo marsikje ravno z njihovim sodelovanjem doseči še več. Čudili smo se poročilom, da v več župnijah ne sme sodelovati na koru mešani, ampak samo ženski zbor ali da je vstop na kor dovoljen le omejenemu številu in le gotovim pevcem. Upoštevni razlogov za tako postopanje nismo našli. Ako so bili vzrok morebitni neredi, potem je pač obžalovati, da se še vedno dobe cerkveni pevci, ki ne ločijo svetosti kraja od navadne zakotne gostilne; pa tudi za one, ki so dolžni vzdrževati red, ni ravno najboljša izpričevalo, ako so svoji nalogi tako malo kos. Nekateri gospodje župniki pa se za cerkveno petje sploh ne zanimajo. Pevcev skoro niti ne poznajo, na kor tudi nikoli ne pogledajo, vso stvar skratka popolnoma prepuščajo organistu. Kjer je ta sam po sebi dovolj vesten, je sicer popolnoma pravilno, da se v njegove zadeve preveč ne vtikajo, a pazijo naj, da njihovega zaupanja ne bo izrabljal ter zanemarjal pevske vaje in reda na koru, kar se je žal le prepogosto opazilo, kjer se je gospod župnik preveč ogibal kora. Priljubljen izgovor »se ne razumem na petje in glasbo« ne drži, ker je mogoče skrbeti za red tudi brez takega razumevanja. Pravilno bi moral biti cerkveni predstojnik povsod v tesnem stiku tudi s pevskim zborom in naj bi predstavljal glavo duhovne družine, ki ji je poverjena skrb za bogoslužje. Delo nadzornikov, ki le od časa do časa obiskujejo posamezne kore, bo rodilo premalo sadov, ako se ne bo primerno dopolnjevalo po vplivu njihovih neposrednih predstojnikov.

(Konec prihodnjič.)

Ostanek stare liturgije iz dobe škofa Hrena.

II.*

Razen pozdravnih vzklikov ali aklamacij (gl. C. Gl., 1932, str. 97 nsl.) hrani rokopis št. 232 državne knjižnice v Ljubljani še drugo zanimivost, ki nas ne mika samo z liturgičnega, ampak tudi z narodnega vidika.

Na listu 21a—22b nahajamo liturgično besedilo v obliki graduala ali traktusa z napevom vred; to se dandanes ne rabi več. Na prvem mestu je latinsko besedilo, popolno, od kraja do konca. Napev je pisan v gotških notah žrebljaste oblike (Hufnagelnoten). Vsebina speva je v zvezi s svetim Rešnjim Telesom. Preveden v našo notno pisavo na petčrtnem sistemu je tak:

Dis - cu - bu - it Je - sus cum dis - ci - pu - lis su -
is et a - - - it il - lis; De - si - de - ri - o de -
si - de - ra - ui hoc Pascha man - du - ca - re vo - bis - cum
an - te - quam pa - ti - ar. Et ac - cep - to pa -
ne gra - ti - as a - gens fre - git et de - dit il - lis
di - cens: Hoc est Cor - - - -

* V 7.-8. številki C. Gl. tega leta sem priobčil iz gori navedenega rokopisa tam ohranjene aklamacije in omenil (str. 98), da so bile podobne aklamacije v navadi tudi v Dalmaciji po zatrdilu † prof. dr. Luke Jelič a. — Sedaj me je opozoril preč. g. monag. Janko Barle na članek zaslužnega dominikanca, preč. g. o. Antonina Zaninovića v sv. Ceciliji, 1926, str. 1 nsl., ki se peča z aklamacijami iz začetka 12. stoletja (l. 1108.). Tam ugotavlja g. pisatelj (str. 2 nsl.): »Kod nas u Dalmaciji Laudes (t. j. aklamacije) su se također pjevale v svim glavnijim crkvama. Najdulje su se održale u Zadru, gdje su prestale tek zadnjih godina.« — S tem je torej potrjena dr. Jeličeva trditev. — Kako lepo bi bilo, ako bi o. Zaninović mogel in hotel pregledati glasbeni arhiv na koru zadrške stolnice, kjer leže večglasne aklamacije in bi te priobčil!

Kar tiče napeva, ki nas zanima v prvi vrsti, moremo reči, da kaže na zunaj lice gregorianskega koral, dokazuje zaeno, da ni nastal v dobi, ko je bila razvita smisel za lepo, enotno, izrazito in učinkovito linijo; njegova sestava ni enotna, ampak obsega misli in posamezne fraze starejše dobe. »Komponist« je stremil za tem, da bi bil za svojo dobo kolikor mogoče »modern«, a zaeno se je skušal držati tipike gregorianskih napevov starejše dobe. Melodija se giblje v obsegu none, se odlikuje po bogati melizmatiki in poteka nekam srhko, skoraj bi si upal reči: uporno. Značilni so številni skoki v postopih navzgor in navzdol. Posamezne glasbene misli in fraze se ponavljajo — dasi z variacijami — po večkrat (tako n. pr.

kar desetkrat). To vse dokazuje, da je napev tvor pozne dobe: morebiti je nastal ok. konca 16. stoletja, a so ga rabili tudi še pozneje.

Besedilo je brez vsakega dvoma v ožji zvezi s sv. evharistijo. Deloma se čuje dokaj bojevito, n. pr. »Iesus Nazarenus, rex Iudeorum exurgat et conterat gentes paganorum et praestet victoriam populo christianorum« (Jezus Nazarenec, kralj židov, vstani in stri poganske narode ter nakloni zmago krščanskemu ljudstvu). Te besede razodevajo težave in vojne stiske. In prav tedaj so začeli roparski pohodi in napadi Turkov; tem posetom je bila pa naša domovina izpostavljena v prvi vrsti med kulturnimi deželami zapadne Evrope.

Kje je imel ta spév v liturgiji svoje mesto, mi ni znano. Nedvomno pa imamo pred seboj del starejše liturgije, kar izpričuje i latinsko besedilo i ves ustroj in sestava (verzikel, ponavljanje). Rešitev tega vprašanja prepuščam globljim študijam naših liturgikov, če smatrajo to drobtinico pomembno za kako rekonstrukcijo liturgije v Hrenovi dobi. Omenil sem že

gori mimogredé, da je besedilo našega speva v najtesnejši zvezi s sv. R. T. Liturgično bi ga bilo domnevati ali na veliki četrtek ali pa na praznik sv. R. T. — Izključeno pa ni, da bi se bil rabil tudi pri kaki drugi priliki. Oziraje se na željo, oz. določitev tridentinskega cerkvenega zbora (Sess. XIII. c. 5), naj bo vsako leto nekaj dni, da se vrši češčenje najsv. zakramenta, so posebno oo. jezuitje razširjali to pobožnost. Nastale so litanije sv. R. T. A tudi v pobožne dramatične igre so vpletali češčenje sv. evharistije, to pa navadno tedaj, ko je pretila kaka vojna nevarnost, posebno od turške strani. L. 1683. je spesnil in uglasbil dunajski jezuit, o. Iv. Bernard Staudt dramo v latinščini: »A lapide eucharistico Othomanici imperii excidium« (Zrušitev otomanskega gospostva ob evharističnem ogelniku). Slične dramatične igre — z glasbo so tudi: »Orbis eucharisticus« (Evharistični svet) in »Eucharistia dissidentium consolatrix« (Evharistija, tolažnica prepodenih), in dr. — S tem ne mislim trditi, da je tudi naš spev v gotovi zvezi s kako podobno vojno nevarnostjo, ampak označujem samo možnost, na katero dozdevno kaže zgoraj navedeni del besedila, ki želi uničenje poganstva in zmago krščanstva.

Iz rokopisa samega ni moč sklepati ničesar, ker v razvrstitvi ni nikakršnega gotovega reda. Pred našim spevom n. pr. je vpisana osmeroglasna latinska maša neznanega skladatelja na osnovi »(O) quam suavis«; besedilo pogrešamo. Morebiti jo je zložil Gašpar Topiarius. Nato sledi »Hymnus in ascensione Domini« (Festum nunc celebre) na gotskih koralnih notah. Potem so tri antifone: a) »Speciosa facta es«, b) »Iniquitates nostras aufer«, c) »Salvator mundi salva nos« — vse na gotskih koralnih notah. Antifonam sledi naš spev (»Discubuit Iesus«). Za njimi so spevi za obletnico posvečevanja cerkva, skratka, iz vrstnega reda ni mogoče dobiti nikakega pojasnila za liturgično mesto tega speva.

Za nas, precej pozne potomce Hrenove dobe, pa hrani spev še drugo posebno zanimivost in narodno-slovstveno važnost. Latinsko besedilo je popolno, istotako koralni spev. Za tem pa sledi isto besedilo v slovenskem prevodu, z istim koralnim napevom v gotskih glaskah — a z malenkostnimi variantami, ki jih je povzročila razpodelitev na slovenske besede. Ako pravim, da »sledi«, je to dandanes — žal — le še deloma resnično. Kajti od šestolistne lege, na kateri je pisan slovenski prevod, pogrešamo zadnja dva lista. Tako je slovenski del postal nepopoln. Ta prevod je vzbudil že pozornost za slovenščino zanimajočega se moža v 18. stoletju; ta je zapisal na čelo temu prevodu opozornico z rdečilom: NB. — Da-li je že kdo zasledoval ta drobci in kar je morebiti ž njim v zvezi, ne vem; z muzikalnega vidika se nihče ni še zanimal za ta mali a častitljivi ostanek. (Fotografični posnetek po izvirniku na naslednji strani.)

Kako, da je dal škof Hren prevesti latinsko besedilo v slovenščino in ta prevod združil z liturgijo? Da je bil spev uvrščen v liturgični red, ni moč dvomiti; kajti v rokopisu sledi latinskemu delu na istem listu brez presledka. Menim, da ne bo dobiti za to drugega pametnega razloga kakor czir na širše plasti slovenskega ljudstva, ki je bilo nevede klasičnih je-

zikov. Veliko važnost pa je polagala prav tista doba na dogmatične nauke, med katerimi je zavzemala verska resnica o izpremembi bistva pri kruhu in vinu potom posvetitve (transsubstanciacija) prvo mesto, posebno spričo protestantskega naziranja. V tem pojavu imamo torej oporo — četudi ne dokaza — za domnevo, da je šlo za zadevo, ki je zanimala vse sloje in

B

e dil ie k'mi-si JE-SVS s'svoi mi Dua-nai-ſti-mi
Jo-gri i - nu k'nim pra-ui. S'ue-li-ki-mi fhe-ly
sim ieft sa-she-lil le-tu ve-li-ku-no-zhnu Ja-gnie ie-ſti
s'ua-mi, prei-dem bom martro ter-pil: I - nu
usa-me ta kruh, ie sa-hua-lil, re-slo mil,
i-nu ga nym po-dal. Re kozh: Le - tu
ie - - - moie Tellu. Versus
Krit Alsuerw ie na redil goſtounine ue

škof je pač hotel doseči s tem, da se tajnost sv. R. T. ponavlja ljudstvu v njegovem jeziku in mu postane jasno katoliško pojmovanje te zadeve. — Ker je gotška pisava koralnih not naši dobi že precej tuja in v rokopisu tudi neenako izvedena, podajam tu slovenski prevod, kolikor ga je ostalo v rokopisu, z rimsko (tradicionalno) pisavo.

Se - dil ie k'mi-si JE-SVS s'svoi-mi Dua-nai-ſti-mi Jo-gri i - nu k'nim pra-ui:
S'ue-li-ki-mi fhe-ly sim ieft sa-she-lil le-tu ve-li-ku-no-zhnu Ja-gnie ie-ſti s'ua-mi
prei-dem bom martro ter-pil. I - nu usa-me ta kruh, ie sa-hua-lil, re-slo-mil i-nu

S tem je dokazano, da je vzlic dejstvu, da so tedanji mestni očetje označili Ljubljano za nemško mesto, slovenščina živela in dobila celo v konservativni latinski liturgiji kako mesto, četudi je bilo skromno; nemščina tega odlikovanja ni bila deležna. Škof Hren je čutil potrebo, da občuje tudi v liturgiji in sploh v cerkvi s Slovenci v njihovi materinščini. Videl je, kakšne uspehe so dosegli protestantje s tem, da so vršili svoje bogoslužje po naših krajih v slovenskem jeziku. Žal, da nimamo zbranih vseh dokazil o Hrenovem tozadevnem delovanju; brezbriznost in strast uničevanja, ki sta veljali v preteklih dobah vsemu, kar ni imelo dnevno-aktualnega pomena, se sedaj bridko maščuje. Da ne omenjam dolge vrste del, se spominjam samo njegove slovenske pesmarice, ki jo je tako skrbno pripravil in l. 1615 že obetal admontskemu senioru, Boštjanu Nebel-nu, da mu jo pač kmalu pošlje v dar (pro xenio).

Menim, da gre škofu Hrenu na poprišču jezikovne in muzikalne kulture neprimerno več zaslug, kakor jih je bilo moč ugotoviti na podstavu nepopolnih dokazil. Znabiti, da bo mogoče polagoma spraviti še eden ali drugi ohranjeni spomenik v stik z delavnostjo škofa Hrena in s tem dokazati, da smo imeli pri nas v 17. stoletju mnogostransko razvito kulturo.

Dr. Jos. Mantuani :

Zgodovina cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Med najodličnejše zastopnike rimske šole spada resni in globokočutni Tomo Ludovik da Vittória (ok. 1540—1611), rodom Španec. Prišel je mlad v Rim in se izučil pri rimskih mojstrih. L. 1573 kapelnik v nemškem kolegiju, 1575 pri sv. Apolinaru, 1589 se je vrnil v domovino kot kraljevi podkapelnik v Madridu. Vse njegove cerkvene skladbe so izvrstne; zapustil je dve knjigi 4—8 glasnih maš, 5—8 glasne motete, 6—8 glasne psalme in Magnificat, 5—8 glasne marianske antifone, 4 glasne himne za vse leto, 6 glasni mrtvaški oficij in Requiem, poslednji morebiti njegova najboljša skladba.

Pomen njegove osebe je pa tudi v tem, da je zanesel na višku svoje popolnosti stoječi rimski slog v Španijo. Vittoria ni bil edini, a najpopolnejši zastopnik tega cerkvenega sloga; pred njim so gojili vokalno polifonijo Španci Jernej de Escobedo, duhovnik (ok. 1505—1563), Franc Guerrero (1528—1599) in Krištof Moráles (ok. 1500—1553), duhovnik in pred Vittorio najboljši španski komponist.

Poleg Vittorie se odlikuje tudi Franc Suriáno (1549—1621), ki je začel svojo glasbeno kariero kot deček-pevec v Lateranu, je bil po-

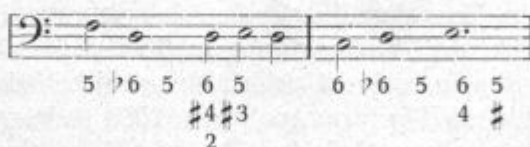
zneje kapelnik po raznih rimskih cerkvah in v Mantovi. Za cerkev je zložil 1 knjigo maš za 4—8 glasov (8 maše), 2 knjigi motet in psalmov 8—16 glasnih, pasion (turba), Magnificat, Dies irae 4 glasne, in kanone (Ave maris stella) na 110 načinov, za 3—8 glasov. Urejeval je tudi napeve gregorianskega korala za medicejsko izdajo.

Vzlic takim izvrstnim mojstrom je pa zahtevala napredna doba, posebno po naukih teoretičnih spisov tiste dobe, kakor Zarlinovih in Salinasovih, preokreta tudi v praktični glasbi. Na ta način pa ni bilo mogoče vzdržavati starih metod — in posledica je bila, da so se začeli pojavljati prvi znaki nove struje, ki pomenja propadanje rimske smeri. Diatonika nima več brezpogojne veljave ter gre čimdalje tem bolj v dur in mol; skladatelji iščejo učinek svojih umotvorov kaj radi v masi glasov in dodajajo že obvezno spremljavo orgel. S tem ni rečeno, da je bila ta glasba slaba, a nasprotovala je idealnim načelom rimske šole, ki zahtevajo, posebno cerkvi, samo vokalno glasbo. Komponisti, prijazni manj strogim načelom, so nastopni:

Janez Bernardin Nanini (ok. 1560—1623). Učenec svojega brata (C. Gl. 1932, str. 106), 1591 kapelnik pri sv. Ludoviku v Rimu in pozneje pri drugih rimskih cerkvah. Za cerkveno rabo je zložil 4 knjige 1—5 glasnih motet z osnovnim basom¹⁵, 4—8 glasne psalme in Magnificat, 3 glasni Venite exultemus z orglami in 12 glasni Salve regina. — Ostalo (3 knjige 5 glasnih madrigalov) je za svetno rabo.

Naninijev sodobnik Feliks Anério (1560—1614) se drži še vestneje rimskih načel. Bil je deček-pevec pri sv. Mariji Veliki (santa Maria Maggiore, izg. Madžore), potem učitelj v angleškem kolegiju ali zavodu v Rimu, 1594 je bil naslednik Pierluigijev (Pierluidži) kot skladatelj papeškega pevskega zbora. Sodeloval je s Surianom pri urejevanju

¹⁵ Osnovni bas (generalni bas) znači, v navadnem pomenu te besede, najnižji glas v kompoziciji, a opremljen s številkami, ki predstavljajo akorde, n. pr.:

To se izpiše z notami tako:

Osnovni bas je torej vrsta okrajšane partiture. — Drug pomen ima izraz »osnovni bas« v Rameaujevi (Ramôjevi) teoriji: tu znači samo mišljene temeljne tone v harmoniji. — Odslej bomo označevali osnovni bas navadnega pomena (s številkami opremljen bas) kratko z b. c., t. j.: bassus continuus (latinsko) ali basso continuo (ital.).

korala za medicjsko izdajo. Bil je jako ugleden skladatelj in zapustil za cerkveno rabo: dve knjigi 5—8 gl. himnov in spevov, eno knjigo 4 gl. respnzorijev, tri maše in veliko število 4—12 gl. motet; vseh skladb za cerkev štejemo 331. — Razen tega še eno knjigo duhovnih madrigalov in štiri knjige 3—6 gl. madrigalov in kanconet.

V to vrsto spada tudi frančiškan Ludovik Gróssi da Viadana, večkrat tudi samo Viadana imenovan (1564—1627). Ta je po svoji smeri pristaš rimske šole in je bil kapelnik po raznih italijanskih mestih (Mantova, Fano, Benetke). Bil je med prvimi, ki so poizkusili uvesti monodijo (samospev) in koncertantno inštrumentalno glasbo v cerkev. Skladal je cerkvene koncerte za 1—4 glasove in uporabljal b. c. kot *obvezno oporo*. Za cerkev je zložil štiri 4 gl. maše, 8 gl. motete, 5 gl. psalme (falso bordone) in Te Deum, dva kompletoria 4—8 gl., mrtvaški ofcium 4 gl., tri knjige 1—4 gl. cerkvenih koncertov z b. c. za orgle (vkupno 173 števil), 4 gl. psalme z b. c. (20 števil), ki jih imenuje sam »ariosi«, 4 gl. lamentacije in njihove respnzorije in 3—12 gl. lavrentanske litanije. Grossi je močno izpodkopal rimska načela in dolga vrsta skladateljev mu je sledila. Razen monodije je zagospodovala več zborovska skladba, posebno pod vplivom francoske in benečanske šole; s to vrsto skladb je rimska šola dohitela — če ne celo presegla — benečansko. Spretni, a manj globoki skladatelji so pa učinkovali s svojo glasbo bolj na zunaj.

Sem štejemo tudi duhovnika Gregorija Allégri (1582—1652). Kot deček-pevec se je vežbal že na koru cerkve sv. Ludovika v Rimu, pozneje se je učil pri Jan. M. Naniniju, 1629 je postal papeški pevec. Kot skladatelj je bil plodovit in pisal samo za cerkev. Slovit je njegov Miserere za 4- in 5 glasni zbor; to skladbo prepisati ni bilo dovoljeno; 14 letni Mozart jo je pa napisal po spominu, ko jo je bil slišal v Sikstini. — Allegrijeve kompozicije za cerkev so: Pet maš, 5—8 gl., dve knjigi 2—6 gl. motet, 4 gl. lamentacije, 8 gl. Magnificat, 20 cerkvenih spevov, 1—5 gl., pod označbo »concertini« (izg. končertini, t. j. koncertki) z orglami, en Te Deum, 8 gl. na dva zbora, in Miserere za dva 4 gl. menjajoča se zbora. — Tudi eno 4 gl. sonato za godala — torej čisto instrumentalno kompozicijo — poznamo. Večina njegovih skladb je pa še v rokopisih, shranjena po raznih, posebno italijanskih arhivih. — To bi bili torej prvi mojstri, ki so premostili vrzel med Pierluigijevo in novejšo dobo ter omajali stroga načela rimske šole.

Mojstri po Pierluigijevi dobi, torej taki, ki so bili rojeni po smrti velikega rimskega glasbenika, so pa razmeroma kmalu zatajili stare ideale in se vdali zahtevam svoje dobe. A ne vsi v enaki meri.

Prvi in dokaj odločni zastopnik nove struje je Horac Benévoli (1605—1672). Kot deček je pel v cerkvi sv. Ludovika v Rimu, glasbe se je učil pri Vinc. Ugoliniju, deloval v raznih rimskih cerkvah kot kapelnik, naposled pri sv. Petru; tudi na Dunaju je bil dve leti glasbenik nadvojvode Leopolda Viljema. Plodovit komponist — ki se je popolnoma oklenil nove

florentinske smeri, ki se je pojavila ob koncu 16. in začetku 17. stoletja. Vodilni sta ji bili dve osnovni načeli: *homofonija* (namesto nizozemske polifonije) in *monodija* (kot čustveno izražanje idej in strasti). — Za cerkev je zložil Benevoli 22 maš (3—5 glasnih), 51 motet (2—12 gl.), med temi take, ki so pisane za štiri base in orgle, vrsto 4—24 glasnih psalmov, 8—12 glasne Magnificat, 4 pasione, vse 4 glasne, in mnogo drugih posameznih spevov. Njegovo največje delo je 53 glasna maša za 2 osmeroglasna vokalna zbora, dvoje orgel, 4 violine, 8 viol, 2 oboi, 4 flavte, 2 trobenti, 2 korneta (mala roga), 3 basovske pozavne in 8 visokih trobent, pavke in b. c. Izvajali so jih prvič 24. septembra 1628 ob priliki posvečevanja nove solnograške stolnice. V tej maši imamo združene vse tehnike; večinoma so zbori že homofoni, posamezni deli tudi še polifoni; vmes je mnogo solističnih mest, opremljenih z bogato melizmatiko, in tudi dvospevov.

Drugi zastopnik te nove struje je *Hérkul Bernabéi* (ok. 1620 do 1687). Učenec Benevolijev; organist pri sv. Ludoviku v Rimu, pozneje kapelnik v Lateranu in nato pri sv. Petru v Rimu, naposled v Münchenu. Za cerkev ni zložil mnogo: več 8 glasnih maš, 28 motet za 5—8 glasov z 2 violinama in basom, vrsto 4 glasnih introitov in himnov, 8 glasni *Te Deum*, 4—8 glasne marianske antifone in 2 glasni *Ecce sacerdos*. Mož je obračal več pozornosti na opere, katerih petorico je uglasbil v Münchenu.

Važnejši za cerkveno glasbo je njegov sin, *Anton Josip Bernabéi* (1649—1732), kapelnik v Münchenu, naslednik svojemu očetu. Dasi se je moral posvečati operi — zapustil jih je 15 — je postal pomembnejši za cerkveno glasbo. Zložil je 9 štiriglasnih maš, deloma a capella, deloma s spremljavo glasbil (2 violini, 2 violi, bas in b. c.); dva 4 glasna *Requiem*a, mnogo 4 glasnih motet in Magnificat, posebno do srca segajoča »očitanja« (improperia), devet 4 glasnih lamentacij, sekvenci *Lauda Sion* in *Stabat mater*, tri 4 glasne *Regina coeli* z inštrumenti, 8 glasni *Te Deum* za dva zbora z inštrumenti, 4 *Miserere* s tremi violami in orglami, tudi 24 himnov. Za njegovo dobo so bile te kompozicije že »staromodne«, a so vseskozi dovršene in še danes za cerkev porabne.

Poleg teh zastopnikov, ki so se — iz kateregakoli vzroka — bolj moderno usmerili, imamo tudi skladatelje, ki so se bolj držali načel rimske šole, kakor tedaj modernejših vab — izvzemši seveda tonaliteto. Taki možje so n. pr. *Pompej Canniciari* (izg. Kaničari; ok. 1670 do 1744). Kapelnik v cerkvi sv. Marije Velike (s. *Maria Maggiore*). Sklada večinoma a capella. Število njegovih skladb ni še docela ugotovljeno, je pa jako veliko. Zapustil je — ako niso nekatere maše večkrat štete — 43 maš za 4—16 glasov, dolgo vrsto 2—8 glasnih motet, deloma z b. c., 3—8 glasne responzorije, marianske antifone, *Ave Maria* in dr. več. (Prim. C. Gl., 1907, pril. str. 26; lat. maša, 4 gl.)

Iste smeri je tudi *Klavdij Casciolini* (izg. Kašolini; ok. 1670 do ok. 1759). Drži se pa še vestneje rimskega sloga, kakor Canniciari; njegove skladbe so plemenite, globoko občuteni umotvori v prikupljivi obliki. Kar je v njih za ono dobo bilo moderno, je njihova melodioznost.

Komponist je bil kapelnik pri Damazovi cerkvi sv. Lovrenca. Za cerkev je zložil mnogo maš (najmanj 11) za 3—14 glasov, 3 Requieme (3—4 gl.), eden od teh za 2 tenorja in 2 basa; pasion (turba) 4 glasni, veliko množico motet (število ni še ugotovljeno) za 3—8 glasov, dalje psalmov, responzorijev, sekvenec (n. pr. presunljivi 4 glasni Stabat mater) in dr. več. (Prim. C. Gl., 1879, pril. str. 21: 3 glasni »Panis angelicus«.) V glasbenem arhivu cerkve sv. Lovrenca je velika množica Casciolinijevih skladb — vse v rokopisu. — Dasi se naš skladatelj drži plemenitega rimskega sloga, se vendar kaže, da se ni ubranil popolnoma takratnih modernih vplivov (koncertne smeri — četudi v zelo skromni meri).

Odločneje priznava novejša stremljenja Jakob Carissimi (izg. Karisimi; 1605—1674). Kje se je učil, ne vemo. Sprva pevec, potem organist stolnice v Tivoli, nato gre v Assisi, končno v Rim, kot kapelnik v cerkvi sv. Apolinara. Za cerkev je zložil 26 maš, 4—12 glasnih, ok. 200 motet za 1—5 glasov, mnoge z b. c., med temi tudi take, ki jih spremljata 2 violini in lutna. — En spev je pisan za 6 sopranov; lamentacije za veliki četrtek za 1 glas in b. c. Razen tega še psalme, sekvence in dr. Tudi 73 skladb za orgle. — Najslavitejši je kot komponist oratorijev, katerih imamo od njega 15; mnogo njegovih skladb se je pa poizgubilo.

Poleg naštetih mojstrov rimske smeri imamo še nešteto skladateljev, ki niso imeli toliko vpliva in od katerih niti imen ne poznamo, ker se niso podpisovali vselej na svojih umotvorih, na drugi strani pa jih njihova doba ni tako upoštevala, ker je imela v njihovi neposredni bližini še slavniješe može. Taki so bili n. pr. Roger Giovanelli (izg. Roger Džovanelli; 1550—1625), kapelnik pri sv. Petru v Rimu, potem pevec papeškega zbora; pisal je v rimskem duhu a v živahnem stavku; njegova dela so večinoma ohranjena v rokopisu (maše, motete). — Podobno je Luka Marénzio (izg. Marencio; ok. 1580—1599) stopil v teku stoletij v ozadje kot cerkveni glasbenik, ker se je pečal pretežno s svetnim madrigalom, dasi je kot kapelnik dveh kardinalov: Madruzza v Rimu in d'Este-ja v Firenci skrbel tudi za cerkev (2 knjigi 4 glasnih in 1 knjigo 12 glasnih motet, 1 knjigo svetih spevov, 1 zbirko motet za vse cerkveno leto).

Posebno veliko je število komponistov po Pierluigiju, kakor Pavel Agostini (ok. 1583—1629), Avguštin Agazzari (1578—1640), Anton Maria Abbatini (1597—1679), ki je pisal antifono za 12 tenorjev, a drugo za 12 basov in slične izvanrednosti; Anton Cifra (izg. Čifra; 1594—1629), ki spada med zgodnje zastopnike koncertantnega sloga (7 knjig 2—12 glasnih motet z b. c.); dalje Franc Foggia (izg. Fodža; 1605—1688), ki se drži splošno načel rimske šole (3—9 gl. maše, motete itd., nekatere opremljene s spremljavo na orglah). Nekoliko bolj modern je bil za svojo dobo Virgil Mazzochi (izg. Macoki; ok. 1598—1646), ki ima motete 1—5 glasne a tudi psalme za 8 glasov na dva zbora; podobno sklada njegov brat Dominik Mazzochi (ok. 1600 do po 1646), samo da rabi tudi tradicionalno polifonijo. V svojih skladbah rabi že dokaj izdatno znamenja za naraščanje in popuščanje moči v glasu: « > ». Peter Franc Valentini (ok. 1597—1654) je na eni strani popolnoma v smeri svoje dobe, na drugi pa umetniči samo zaradi slave. Za cerkev je zložil 2 knjigi enoglasnih motet z inštrumenti, 2 knjigi 2—4 glasnih motet, 6 knjig duhovnih kanconet za 1—4 glasove, 2 knjigi duhovnih spevov, 1—2 glasnih božičnih spevov in dr. več. Zanimiv je kanon na besede: »Illos tuos misericordes oculos ad nos converte« z razrešitvijo na več kakor 2000 načinov, to pa 2—5 glasno; dalje drug kanon »Nodo di Salomone« (Salomonov voz) za 96 glasov in tretji kanon »In animas purgatorie« (Dušam v vica) na 4 zasnove in 20 glasov v 5 zborih; glasovi se morejo tudi še pomnožiti. To je občudovanja vredna tehnična spretnost, a vendar samo umetničenje brez višje zastavljenega smotra. —

Tomaž Baj (ok. 1650—1714) je zložil slovit »Miserere« za sikstinsko kapelo z Allegrijem: 1. zbor (5 glasni) je Allegrijev, 2. zbor (4 glasni) Bajev. —

Kakor se zgodi pogosto pri pojemajočem ognju, da švigne izpod pepelne odeje tu pa tam še kak plamenček, kažoč, da sila ni še popolnoma odmrta, tako tudi pri kulturnih procesih. Ko je bil muzikalni svet že uverjen, da je pokopana stara polifonija in mnogoglasje odpravljeno, se pojavi še en zastopnik tradicionalne smeri: Josip Oktavij Pitóni (1657 do 1743). Bil je kapelnik v raznih mestih, naposled pri Sv. Petru v Rimu. Pristaš mnogoglasja; zložil je nad 40 maš in psalmov a capella za 12 glasov (3 zборе) in nad 20 za 16 glasov (4 zборе); ob koncu življenja je skladal mašo za 48 glasov, a je ni dovršil. Ima tudi motete za 24 in 36 glasov. A poleg teh je zapustil tudi 1 knjigo 2 glasnih motet; moderni duh je tudi tega predstavnika obvel.

Dasi je rimska šola vplivala tudi na ostale dele Italije na eni in deloma tudi preko njenih meja na drugi strani, ni dosegla drugodi, posebno v gornji Italiji nikjer tako odločilnih uspehov, kakor v večnem mestu.

Gorenjeitalska mesta — izvemši Benetke — so povsodi gojila glasbo; poročila imamo za nastopna mesta: Bergamò, Bologna (Bolonja), Brescia (Breša), Ferrara, Firenze, Genova (Dženova), Mantova, Milano, Padova, Pistoia, Verona, Vicenza (Vičenca). Izmed vseh teh se more še najbolj ponašati — za prehodno dobo iz 16. v 17. stoletje — Bologna. Tam je deloval za cerkveno glasbo važen skladatelj Ivan Pavel Colónna (1637—1695). Deloval je kot kapelnik stolnice sv. Petronija. Pisal je a capella, še raje pa v koncertantnem slogu inštrumentirane cerkvene speve. Načela njegove inštrumentacije bi mogla služiti za vzor pri cerkvenih kompozicijah, ker glasbila ne udušujejo vokalnega zbora. — Zložil je 27 maš (3—9 glasnih) s spremljavo enih ali dveh orgel ali pa samo godal, godal in orgel, ali godal, trobente in orgel; pretežno spremljajo godala in mestoma orgle. Motete za 2—3 glasove in orgle, tudi za en sam glas, 2 violini in globoko violo (bassetto di viola). Dalje 3 knjige 8 glasnih psalmov z orglami in drugih 3—5 glasnih z godali.

Istotako sta postopala tudi Ivan Karel Maria Clári (izg. Klari, 1669 do ok. 1745) in Adrian Banchiéri (Bankieri; 1665—1634). — Kmalu so imeli dokaj posnemalcev, ki so pa stremili dalje in tako v kratki dobi zabredli v necerkveno smer, ker so uvajali v svoje napeve javkajoče postope in jih preobkladali z bohotnim nakitjem ter vsiljivo in šumno inštrumentacijo. Taki so n. pr. Ivan Bononcini (Bonončini; 1665 do po 1732); Jakob Anton Perti (1661—1756), učitelj Martinijev; Franc Anton Pistocchi (Pistoki; 1659—1726); Josip Anton Vincenc Aldrovandini (1665—1707).

(Dalje prihodnjič.)

Stanko Premrl:

† Ignacij Hladnik.

(Dalje.)

Razen v zadnji številki »Cerkvenega Glasbenika« naštetih bodisi v samostojnih izdajah bodisi v raznih listih tiskanih Hladnikovih skladb (op. 1—73) je izšlo v tisku tudi še nekaj drugih njegovih glasbenih del, ki jih podajam v naslednjem:

1. V »Cerkvenem Glasbeniku«: 16 ofertorijev, večinoma za mešani zbor, med njimi »Terra tremuit« za 8 glasni mešani zbor, več motetov in cerkvenih pesmi.

2. V »Slava Jezusu«: evharistična »Čujem skrivno poročilo«.

3. V »Slava presv. Evharistiji«: dve evharistični pesmi.

4. V »Bogoljubu« 1910, 1914 in 1915: več Marijinih pesmi.

5. V »Zgodnji Danici« 1886: ena Marijina.

6. V »Glasbeni Zori« II. l. se nahaja Hladnikova prireditelj K. Maškove pesmi »Strunam« za mešani zbor in tenorski samospev.

7. V »Zlati dobi« 1914: Abstinentska himna za moški zbor.

8. V »Pevcu« II. l.: mešani zbor »Pomlad«.

9. V »Novih Akordih« I. l.: Fuga za orgle na A. Nedvedovo temo »K Tebi srca povzdignimo«; V. l.: »Pod oknom«, moški zbor z baritonskim samospevom; VIII. l.: »Deklici«, moški zbor z baritonskim samospevom.

Ponatisnjene pa so bile mnoge Hladnikove skladbe: v Foersterjevi »Ceciliji«, v Aljaževi »Mohorjevi pesmarici«, v moji »Cerkveni ljudski pesmarici«, »Cerkvenih moških zborih« in »Slava Brezmadežni«, v Vodopivčevih »Svetih pesmicah«, v hrvatski »Sv. Ceciliji« itd.

B. Hladnikove rokopisne skladbe.

Večina Hladnikovih rokopisnih skladb se nahaja v desetih od Hladnika samega vezanih knjigah — rokopisih, kakor jih on sam imenuje — v velikosti našega lista, in še enem večjem X., pravzaprav XI. rokopisu, knjigi večjega formata, »velikem vezanem zvezku«, da se izrazim s Hladnikovimi besedami. Hladnik je začel svoje skladbe v teh rokopisnih knjigah zapisovati kot mlad organist v St. Jakobu ob Savi l. 1880. 10. rokopis je končan v Novem mestu med »vojnim najbridkejšim časom« l. 1918. Enajsta knjiga obsega dve starejši latinski maši, en TeDeum, instrumentalno partituro Missa solemnis, 97. psalm, predelan v maju 1915, v dveh partiturah: 1. za zbor z orglami, 2. z orkestrom in Psalm 102 v več partiturah in obdelavah (tudi je spisan posebni klavirski stavek in vsi ostali instrumentalni glasovi). Eno večje delo — baje en psalm — pa je takoj v začetku te knjige iztrgan in najbrž kam drugam oddan.

Iz omenjenih enajstih rokopisnih knjig² je seveda mnogo natisnjenega, zlasti od drugega rokopisa naprej. In je tudi največkrat pripisano, kje je skladba tiskana: ali kot samostojno delo, ali v »Cerkvenem Glasbeniku«, ali v »Bogoljubu«, ali v »Novih Akordih« itd. Marsikaj se nahaja v teh rokopisih v izvirni obliki, kar je Hladnik pozneje predrugačil, izboljšal, oziroma instrumentiral itd. Marsikatera skladba je v rokopisih spisana večkrat: prvič le s svinčnikom, pozneje s črnilom ali kako drugače. Pisava v prvih sedmih rokopisih je krasna, vzorna, pozneje deloma malo bolj površna, hitra, ne več tako snažna.

Ti kot knjige ohranjeni Hladnikovi rokopisi so v večkratnem oziru zajemljivi in poučni. Kažejo Hladnikov skladateljski razvoj, opremljeni so z najrazličnejšimi opazkami in podatki iz Hladnikovega življenja. Morda o tem — če Bog da — kedaj posebej nekaj napišem.

V teh enajstih Hladnikovih vezanih rokopisih in poleg tega še na raznih listih oz. manjših zvezkih je ostalo še veliko nenatisnjenih Hladnikovih skladb.

Izmed njih posebej omenjam sledeče:

¹ Št. 1 v prvem »rokopisu« je izrezana. Ohranjene so skladbe od št. 2 dalje. Do konca 10. »rokopisa« je vseh skladb 693.

² Omenjene rokopise mi je v porabo prepustil g. inž. Stanko Hladnik, sin pokojnega skladatelja Hladnika, za kar se mu najtopleje zahvaljujem.

Devet latinskih maš:

1. *Missa »Omnis Spiritus laudet Dominum«* ad IV voces inaequales (v slogu Foersterjeve v čast sv. Ceciliji), 1885.

2. *Missa in B³* ad IV voces inaequales (jako lepa, tematična, v slogu starih klasikov; najprej sta spisana samo Kyrie in Gloria, pozneje je zložil in spisal v knjigo še ostale dele).

3. *Missa in honorem s. Georgii* ad IV voces aequales (lepa, deloma homofonska, deloma polifonska), 1886.

4. *»Kratka in prav lahka latinska maša«* za mešani zbor (besedilo ni podloženo; preprosta, lahka).

5. *Missa »Tui sunt coeli«* za enake glasove z orglami, pozneje instrumentirana za dve gosli, violo, čelo, bas, 2 klarineta v B in 2 rogova v F. (To zelo lepo mašo je Hladnik posojeval v prepis na razne strani, in so jo na mnogih korih peli.) Orgelska in instrumentalna partitura sta spisani v Novem mestu še posebej l. 1890.

6. *Missa in honorem s. Antonii* za mešani zbor, deloma z orglami, zložena l. 1908, predelana l. 1909.

7. *Missa za moški zbor v C-duru* (1893).

8. *Missa v G-molu za mešani zbor in orgle* (1895 in 1896).

9. *Missa de Nativitate* za mešani zbor in orgle v F-duru, op. 81, zložena l. 1917. Spremljanje zasnovano precej instrumentalno.

Poleg teh maš se nahaja v rokopisih *več posameznih mašnih delov* (Kyrie, Credo, Et incarnatus est, Agnus itd.).

En *Requiem* za mešani zbor, orgle in orkester (1916); eno Hladnikovih najboljših del.

En *nedovršen Requiem* (samo Requiem, Kyrie, Dies irae in ofertorij) iz l. 1883.

Več Te Deumov.

Okrog 200 latinskih spevov: največ gradualov in ofertorijev, Tantum ergo, Ave Maria ter raznih drugih motetov in himnov. Med graduali in ofertoriji se nahaja mnogo vzorno zloženih skladb v strogo cerkvenem slogu. Znameniti so še neobjavljeni osmeroglasni ofertoriji: *»Laetentur coeli«* za dva mešana zbora, *»Deus firmavit«* za dva moška zbora, *»Tui sunt coeli«* in *»Ascendit Deus«* za dva mešana zbora ter *»Tantum ergo«* za štiriglasni ženski in štiriglasni moški zbor. Klasičen je motet *»Velum templi«* iz l. 1884. Iz l. 1885 datira *devet responzorijev* za božični oficij (triglasni moški zbor). Izmed novejših skladb je posebno mogočen *»Tu es Petrus«* za mešani zbor in orgle (1918), op. 74.

Nebroj slovenskih cerkvenih pesmi. Med njimi posebej imenujem 14 odgovorov (odpevov) pri petih lavretanskih litanijah. Največ pa je mašnih, Marijinih in evharističnih pesmi; potem božične, velikonočne, svetniške in za razne prilike. Nekaj cerkvenih pesmi je zloženih tudi na nemško besedilo. Izmed pesmi, zloženih v zadnjih letih, imenujem op. 79 *»Češčena, blagoslovljena«* za sopran in mešani zbor z orglami, *»Upanje«* (v spomin svoji † hčerki Mimici) iz l. 1927 in *pesem v čast sv. Tereziki*, ki je baže njegova zadnja pesem.

Več kantat: *»Mariji bi pel«*, op. 76, za solo in zbor; *»V Marijinem hramu«* (1918), op. 77; *»Jutranjica Mariji«* za zbor, solo in orgle, op. 78. Te tri na Fr. Neubauerjevo besedilo. Potem pa štiri kantate na besedilo V. Marčiča: *»Naši ljubi Gospe«*, *»Materi Mariji«*, *»Kdo je ta?«* in *»Prošnja«*. Nekaj kantat je

³ Hladnik jo imenuje *Missa 3*. To najbrž zato, ker je pravzaprav tretja v vrsti njegovih latinskih maš. O prvi — ki se ni ohranila — govori v l. rokopisu in pravi, da je večidel enoglasna, ker takrat v starosti 14 let »še ni razumel popolno harmonizirati«.

zložil na hrvatska besedila. Na hrvatsko besedilo tudi »Oče naš« za mešani zbor in bariton (1922).

Več psalmov: Psalm 102 »Veličaj moja duša Gospoda« za mešani zbor in klavir, oziroma orkester; »Psalm 115 za mešani zbor in Psalm 148 za moški zbor.

Koncertna fantazija za orgle po motivih slovenskih narodnih cerkvenih pesmi, op. 80, v treh stavkih: Maestoso, Adagio, Finale⁴. (Delo je poklonil svoji sinahi Irmi roj. Mayr v spomin na dan poroke dne 7. julija 1923.) Več drugih krajših in daljših orgelskih skladb: prediger, poiger, verzetov itd. »Meditaciji« za orgle, objavljeni v N. A. 1913, je dostavil še tri kontrapunktične variacije. Objavljeno Meditacijo pa je instrumentiral za flavto, violino, čelo in harmonijo.

Med svetnimi skladbami se nahajajo v rokopisni zapuščini: moški, ženski in mešani zbori, samospevi s klavirjem, klavirske in druge skladbe.

Med zbori omenjam: »Slovan na dan«, mešani zbor s klavirjem, op. 75; »Jugoslovanska« za moški zbor (poklonjena Trnovskemu pevskeemu društvu v Ljubljani); »Dekle in lilija« za ženski zbor; »Bratom Orlom« in »Oj ti moj dom« za moški zbor; »Na planine«, »Pomlad je prišla« za mešani zbor; otroški pesmi »Božji volek« in »Žabe« za dva glasa s klavirjem; valček »Vesela pevka« za ženski zbor s klavirjem, pozneje prirejen za mešani zbor in godala. Nekaj pesmi je uglasbil na nemška besedila.

Za klavir je napisal več valčkov, ki jim je dal deloma razne naslove: »Uresničene sanje«, »Spomini na leta otročja«. Te je zložil kot mlad organist. V I. rokopisu omenja pa še 60 plesnih komadov (»Tanzstück-ov«), ki jih je zložil v zgodnji mladosti. Ti se niso ohranili. — Med novjšimi rokopisi so: »Romanca« v D-duru, Balada za gosli, čelo in klavir v B-duru, Sonata v treh stavkih (sonata, tokata, fuga) je samo skicirana. — Orlom v Škocijanu pri Turjaku je zložil »Koračnico« in vpletel v trio Potočnikovo »Veš, o Marija«. »Pesem kat. omladine« pa je zložena kot koračnica za godbo na pihala in sicer za cel orkester.

Hladnik je poslal več svojih rokopisov tudi v Ameriko in so nekatere njegove skladbe izšle tam pod drugim imenom.

Razne moške zборе drugih skladateljev je predelal za mešani zbor, na pr. Lisztov »Sv. Ciril in Metod«, Vilharjev »Slovenec, Srb, Hrvat« in Jenkov »Naprej«.

Pripravljal je tudi za izdajo večjo izbero Riharjevih Marijinih pesmi, ki jih je v ta namen harmoniziral. (Konec prihodnjič.)

Fr. Ferjančič:

Nekaj glasbenih spominov na † kardinala dr. Jakoba Missia.

(Ob 30 letnici njegove smrti.)

In zopet mi v duhu stopa pred oči njegova mila, ljubezniva podoba, ki mi je že nekdaj kot bogoslovcu tako silno imponirala. Dasi je bil iz srca ponižen, je vendar njegov nastop imel nekaj izredno veličastnega. Iz vsega njegovega zunanega obnašanja je jasno odsevala notranja plemenitost njegovega duha in srca. Prof. dr. Aleš Ušeničnik nam je z enim samim stavkom podal precej popolno sliko njegovo, ko je zapisal, da je bil blago-

⁴ Izvajal jo je Hladnik sam v Karlovcu 2. maja 1920 in v Kamniku 22. maja 1921 v cerkvenih koncertih, v ljubljanski stolnici pa 1. oktobra 1928 na Radio-koncertu.

pokojni v javnosti knez, v cerkvi škof, med ljudstvom oče, med duhovščino prijatelj.

24. marca letos je minulo 30 let, odkar je l. 1902. — šele v 64. letu svojega življenja — izdihnil v Gorici svojo plemenito dušo kot kardinal in nadškof goriški. Kdo pa ne ve, kako plodonosno je prejel celih 13 let deloval kot knez in škof ljubljanski? Zato je nepričakovana vest o njegovi smrti bridko zadela ne le Goriško, temveč tudi Kranjsko in vso Cerkev.

Ob njegovi smrti so njegovi častilci napisali o njem marsikaj lepega in vzpodbudnega. Ne spominjam se pa, da bi ga bil kdo osvetlil tudi z glasbenega stališča. Še celo »Cerkveni Glasbenik« se niti z besedico ni dotaknil glasbe, ko je poročal o njegovi smrti. Ne vem, ali je bila njegova ponižnost in skromnost kriva, da so bile njegove velike glasbene zmožnosti pri nas skoraj docela neznane.

Zato naj to pomanjkljivost vsaj sedaj ob 30 letnici njegove smrti nekoliko popravim. In to storim tem rajši, ker sem blagopokojnika od nekdaj visoko čislal in ljubil. In kako bi ga ne, saj me je posvetil v mašnika in mi je bil vedno izredno naklonjen. V dokaz te v resnici nezashuzene naklonjenosti bi lahko navedel nekaj značilnega iz svojih bogoslovnih let; ker pa bi utegnil kdo smatrati to za samohvalo, rajši molčim o tem.

Rad bi podal popolnejšo sliko o njegovi glasbeni izobrazbi in glasbenem delovanju. Žal, da sem pri tem spisu navezan večinoma na to, kar sem sam doživel in sam izkusil. Le za nekaj dobrodošliih podatkov o blagopokojniku se iskreno zahvaljujem njegovemu bivšemu tajniku, g. dr. Alfonzu Levičniku, profesorju v p.

Glavno glasbeno torišče blagega pokojnika je bilo koralno petje. V koralu je bil izvrstno izvežban. Ni čuda, saj je bil v zvezi z benediktinci v Sekovi, ki slove daleč po svetu kot izborni koralisti. Tam pri benediktincih je prvič slišal krasno koralno petje močnega meniškega zbora in to pri oficiju in pri sv. maši. Od tamkaj izvira njegovo navdušenje za koral. Bil je pa tudi sam izvrsten pevec. Bog ga je obdaril z ne sicer posebno močnim, a z jako prijetnim, milim glasom. Kdor ga je slišal peti pri pontifikalni sv. maši, bo rad priznal, da je pel zares pobožno in z občutkom. Izgovorjava njegova je bila pravilna in razločna. Kot neko posebnost omenjam le to, da je pri nekaterih latinskih besedah med dva zaporedna samoglasnika rad dodajal še vmesni »j«, da je torej n. pr. namesto »Deus« pel »Dejus«. Ne vem, ali je to posebnost prinesel s seboj iz Rima ali Gradca, ali pa je bilo to njegovo samoraslo zelišče.

Ko se je po končanem študiju vrnil iz Rima v Gradec, je kot izboren koralist in pevec učil petje tudi gojence malega semenišča.

Ako je pel psalme skupno z drugimi, ni trpel nobene površnosti, nobenega šlendrijana. Tako so nekoč na sveti večer v stolnici ljubljanski bogoslovci pri izredno dolgem psalmu »Misericordias Domini« začeli precej hitreje peti. Blagopokojni, ki je sedel na svojem sedežu za oltarjem, je poslal takoj nekoga iz svoje bližine sporočit bogoslovcem, da naj pojo počasneje. In to je pomagalo.

Mimogrede omenjam, da je Prevzvišeni tudi pri skupni brevirni molitvi pazil na to, da so gospodje pri zvezdici sredi vsake psalmove vrstice nekoliko postali. Pri nekih skupnih duhovnih vajah v Alojzijevišču, katerih se je udeležil tudi Prevzvišeni, se nekateri gospodje od začetka niso ozirali na pavzo pri zvezdici. Toda samo pri par vrsticah se jim je posrečilo, da so srečno ubežali čez asterisk. S svojim zgledom in s svojo energijo je Prevzvišeni takoj zavrl nezmislno dirjanje čez drn in strn. Nadalje so vsi gospodje vsaj do konca duhovnih vaj pravilno postajali pri asterisku in so molili tako zgledno, da je bilo kar veselje.

V zvezi s pokojnikovo ljubeznijo do koralnega petja je bila tudi njegova skrb za liturgijo. Kakor sem čul, je na njegovo pobudo izdal kanonik Erker svoj znameniti in zelo potrebni »Enchiridion Liturgicum«.

Kakor v koralnem petju, je bil pokojnik prav dobro izvežban tudi v igri na harmoniju. Instrument je imel v svojem stanovanju. Ko je kmalu po prihodu v Ljubljano l. 1884. obiskal ljubljansko Alojzijevišče, ga je pokojni Foerster pozdravil z alojzijeviškim pevskim zborom. Ko je Prevzvišeni zagledal harmonij v dvorani, je takoj prisedel in začel igrati. S tem se je takoj prikupil vsem navzočim.

Tretji dan po vmeščenju se je novemu višjemu Pastirju poklonil tudi odbor našega Cecilijinega društva pod vodstvom tedanjega društvenega predsednika, prošta dr. Antona Jarca. Prevzvišeni je pri tej priliki izjavil, da se sam že mnogo časa s posebnim veseljem bavi s cerkveno glasbo, da mu bo torej Cecilijino društvo posebno pri srcu. Kakor se je med cerkvene umetnosti sploh vrinilo mnogo napak, tako še posebej v cerkveno petje. Te napake je treba odpraviti. Da se pa odpravijo, je treba po eni strani previdnosti, a po drugi strani tudi vztrajnosti in potrpežljivosti. Odbor naj se nikar ne straši nasprotovanja, temveč naj dela dalje Bogu v čast in vernim v prid. Nato je posebno pohvalil cerkveno pesmarico »Cecilijo«, katero je natanko pregledal in preigral na harmoniju. Odbor mu je izročil še vse dotodanje letnike »Cerkvenega Glasbenika«. Prevzvišeni je izrazil svoje veselje in obenem začudenje, da more Cecilijino društvo izdajati lasten cerkveno-glasbeni časnik.

Leta 1893. je bila birma v Trnovem na Notranjskem, kjer sem tedaj kaplanoval že tretje leto. Pri tej priliki smo priredili Prevzvišenemu na čast v samostanu častitih šolskih sester nekako akademijo z deklamacijami, z igro na klavirju in z več pevsкими točkami. Ker sem poznal Prevzvišenega kot velikega prijatelja koral, smo postavili na spored tudi eno koralno točko, namreč znano »Salve Regina« s spremljevanjem na harmoniju. Ta točka je Prevzvišenega posebno vzradostila. Dala mu je pa povod, da je nato pri mizi obširno govoril o koralu. In takrat že sem čul iz njegovih ust, da se koral pri nas sploh ne poje pravilno. Trdil je, da kdor hoče slišati pravilni koral, naj ga gre poslušat k benediktincem v Sekovo. Na te njegove besede sem se spomnil, ko sem dvanajst let pozneje, namreč l. 1905., res šel z nekaterimi vrlimi tovariši na koralni kurz v Sekovo. Kako pra-

vilno je presojal Prevzvišeni koralno vprašanje že tedaj, ko mi še ničesar nismo vedeli o tradicionalnem koralu!

Naslednjega 1894. leta sem bil že premeščen v Ljubljano, kjer sem moral najprvo voditi moški zbor Krekovega delavskega društva. Na predvečer Krekovega godu, t. j. na praznik sv. Štefana, smo morali že nastopiti, čeprav le s preprostimi pesmicami. Ko je nekaj dni pozneje, namreč na dan sv. Silvestra, ljubljanska duhovščina čestitala Prevzvišenemu za novo leto, ni manjkalo seveda tudi mene. Po končani čestitki je Prevzvišeni govoril z vsakim posamezno. Ko je mene zagledal, se je začel smehljati, rekoč: »Vi ste pa zadnjič dirigirali? ... No, tudi to je potrebno.« Bržkone je zvedel za moje dirigiranje iz kakega časnika. Spoznal sem pa, kako pridno je zasledoval javno delovanje svoje duhovščine.

Kako zelo je bil blagi pokojnik glasbeno naobražen, dokazuje zlasti dejstvo, ki je morda malokomu znano, da se je poizkusil tudi v k o m p o n i r a n j u. V ljudski cerkveni pesmarici »Hosanna« za sekovsko škofijo nahajamo dve njegovi pesmici: eno božično »Still, o Erde, still, o Himmel« (»Tiho, o zemlja, tiho, o nebo«), ki je uspavanka pri jaslicah, v katerih spi novorojeno Dete; druga, krajša pa ima nadpis »Jesus, Dir lebe ich« (»Jezus, Tebi živim«). Da ne bo kdo mislil, da je skladatelj morda kak drug Jakob Missia, je ureditelj pesmarice k imenu izrečno pridejal pripombo »knez in škof ljubljanski«. Prva pesmica nosi letnico 1883, torej jo je zložil eno leto pred prihodom v Ljubljano; drugi pa je pridejana letnica 1884, torej jo je zložil v istem letu, v katerem se je preselil iz Gradca v Ljubljano. Pesmarica »Hosanna«, ki jo imam jaz, je v 9. stereotipni izdaji in nosi letnico 1908. Založila jo je graška »Styria«. Pesmici sta enoglasni, preprosti in pisani v onem strogo cecilijanskem slogu, ki je bil tedaj pri Nemcih in pri nas sploh v navadi.

Ali je blagopokojni zložil še kaj drugega, mi ni znano. Kajpada ga zaradi teh dveh skladbic še ne bomo prištevali skladateljem; vendar vredno je, da se to vsaj zabeleži, ker nam dokazuje, kako temeljito je moral biti rajni kardinal izobražen v glasbi.

In sedaj počiva blagopokojni kardinal že 30 let v grobu! Za svoj zadnji počitek si je sam izbral Sveto Goro nad Gorico. Pomenljivo je, da so 30 let pozneje peljali po isti poti truplo njegovega drugega naslednika na goriškem nadškofijskem sedežu dr. Frančiška Borgia Sedeja. V življenju sta si bila v marsičem podobna, prav posebno še v ljubezni do cerkvene glasbe. Naj sedaj tudi skupno počivata gori pri svetogorski Materi božji, katero sta v življenju tako goreče častila. Ko pa ju prebudi mogočna tromba sodnega dne, naj ju popeljejo angeli na desnico božjega Sodnika, kjer bosta blestela v žaru svojih velikih zaslug in dobrih del, nato pa naj ju sprejmejo v nebeški Jeruzalem, kjer se bosta na veke naslajala ob prekrasnih zvokih nebeških harmonij.

Dr. Kimovčeve orgle.

Mojster Jenko, ki nam je v zadnjih letih postavil že celo vrsto orgelskih umotvorov, je kot svoje najnovejše večje delo izdelal svojevrstne orgle. Svojevrsne po namenu in po načinu: naročil jih je g. kanonik dr. Kimovec in jih postavil v svojem stanovanju; so torej gotovo edine večje salonske orgle v državi. Pa tudi izdelava oziroma dispozicija je posebnost zase, da si jo je vredno ogledati. Orgle imajo namreč takole dispozicijo:

I. manual:

1. Principal dolce 8'
2. Viola 8'
3. Flauto traverso 4'
4. Sesquialtera $2\frac{2}{3} + 1\frac{3}{5}$

II. manual:

5. Kopula 8'
6. Salcional 8'
7. Vox coelestis 8'
8. Principalino 4'
9. Dulciana 4'
10. Zvonček $2' + 1'$

Pedal:

11. Subbas 16'
12. Burdonal 8'

Zveze:

Običajne manualne in pedalne.

Zbiralniki:

p, mf, tutti

Ena prosta kombinacija. Avtomatična pedalna mena, ki vedno deluje, dokler je ne odklopim. Meh je na električni pogon. Sapa za piščali in pnevmatiko je deljena. Piščali imajo 75 mm pritiska, pnevmatika pa 110 mm. Vse orgle so zaprte v zatvornicah; zaprte orgle imajo mehek, pridrušen ton, pri odprtih žaluzijah in združenih obeh manualih pa v plenu nepričakovano mogočno in bleščeče donijo.

O prednostih Jenkovih orgel sploh, o precizni izdelavi, o njegovem finem čutu za karakteristično intonacijo so že obširno govorila poročila o kočevskih, vodiških, škofje-loških orglah. Tudi značilnosti njegovih registrov že poznamo iz teh poročil. Imajo pa dr. Kimovčeve orgle, dasi majhne v primeri z drugimi, več čisto novih spremenov. V I. manualu stoji takoj na prvem mestu principal dolce 8'; vsaj pod tem imenom ga je Jenko tukaj prvič postavil. Ima pa sicer značaj drugih njegovih principalov, le da je manjšim orglam primerno še bolj voljan in svetel. Najzanimivejša je pa v I. manualu sesquialtera. Ne vem, če jo imajo še katere orgle pri nas. Po značaju je podobna kornetu, po sestavi se pa loči od njega v tem, da nima osnovnega tona (oziroma njegovih oktavnih tonov), ampak samo kvinto in terco osnovnega tona. Kljub temu pa mora biti tako narejena, da jo lahko tudi solistično uporabljamo; vsaj od starih orgelskih mojstrov so to zahtevali. Tudi Jenko je tej zahtevi docela ustregel. Pa jo igramo samo ob primernem spremljanju drugega manuala, ali jo poljubno vežemo z drugimi registri, vedno je na mestu. Polne orgle pa ožari z nedopovedljivim bliščem in jim da morda slovesnejši izraz kot še tako izborni jezičniki. Zato pa ima I. manual sam zase širok, nekam brezbrežen značaj. Menda ga sploh ni bolj kolegijalnega registra, kot je ravno sesquialtera. Škoda, da so jo zadnje stoletje tako zanemarili.

Ista usoda je zadela tudi kopulo, ki jo dobimo pri nas le v zelo starih orglah. Pa je vendar za vse porabna; podobna je burdonu, le da je svetlejša; piščali so namreč zgoraj odprte. S svojim jasnim a mirnim glasom je za petje pripravnejša kot temni burdoni ali vsiljive flave. Zanimiv je tudi zvonček v II. manualu: dvočevljski piščali se pridruži še za oktavo višja enočevljska; glas je v resnici podoben ljubkemu zvončku, ki ga pa lahko poljubno vežemo z drugimi spremeni. Seveda pa nima razen imena ničesar skupnega z igro na zvončke (Glockenspiel), ki jo večkrat kot neokusno igrabo dobimo v večjih modernih orglah. Ta zvonček je drugim registrom enakovreden in je le logično nadaljevanje celotne dispozicije. Drugemu manualu da izredno jasnost.

Bolj kot posamezni registri nas zanima celotna dispozicija orgel. Prvi pogled nas prepriča, da se skuša nasloniti na starejše orgle, kolikor je to pri orglah z dvanajstimi

spremeni le mogoče. Če primerjamo Tomčev članek o orglah (C. Gl. 1931), ki razpravlja o orgelskih problemih starejše in najnovejše dobe, vidimo, da je pri dr. Kimovčevih orglah že skoraj vse praktično izpeljano, kar je bilo tam zaenkrat le teoretično nakazano. Dispozicija se temeljito razlikuje od dosedanjih že kar šablonsko sestavljenih dispozicij. Poleg osemčevljskih registrov dovolj upošteva tudi kratkočevljske registre. Ako izločimo režeče spremene, dobimo prozorno doneče orgle starega značaja, tudi za polifono igro zelo pripravne. Režeči spremeni niso vsiljivi in se z drugimi harmonično spajajo v celoto. Število kombinacij je pa naravnost neizčrpno. Neverjetno, kaj se da vse iz teh majhnih orgel izvabiti. Zveze, na drugih orglah komaj teoretično možne, so tukaj same ob sebi umevne. Noben register ne gre v izgubo, pa tudi vsiljiv ni noben; kot dober pevec ali instrumentalist se prilagodi vsakokratnemu položaju. Orgle so torej v vsakem oziru posrečene. Ne le za manjše, tudi za srednjevelike cerkve bi bile naravnost idealen instrument. Imajo namreč tudi to prednost, da ravno vsled kratkočevljskih registrov niso predrage in ne zavzamejo preveč prostora. Obojega: denarja in prostora pa skoraj v vseh cerkvah manjka.

Msgr. St. Premrl.

P. Hugolin Sattner.

Matija Tomec.

Podrobni seznam pesmi, nahajajočih se v rokopisih Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84, 85, 86, 87, 88, 89 in 90.

(Izpisal R. Pahor.)

Zap. št. 85, Kokošarjeve zbirke. (Dalje.)

Knjiga označena z št. VII in sM I.

Rokopis iz Cerkna,

pisano ali pred ali okoli leta 1800.

Strani od 1 do 20 manjkajo.

Na strani 21 kot 2. kitica pesmi... Deb se biu greshnik spokorju. 11 kitic.

Nadalje:

Ta **peta** peisem ta stara od krijszagiga potta tu je od teh 14 kryshau. (Ta prvi krish nam pomini.) 14 kitic.

Peisem ta shesta od lubesen PRUT MARII DIVIZY. (Mario lubiti je moje velselje.) 5 kitic.

Ta sedma peissem OD SLADKIGA IMENA MARIE. (Koder jest koli hadim [hodim].) 7 kitic.

Ta ossma peissen od smerti. Zhlovek. (Nap. 206.) (Smert mi na douri kluka — inu vprassha kei sem biu.)

Ta osma peissem OD SAPELIUGA SUETA (koku sna ta suit sapelluvati). 21 kitic.

Ta deveta peissem od sedem globokih stihou katere je Maria perriela v nie serze ob zhassu Terpleine jeffusa Chrishtusa. (O Maria Boshia Matti — Stabo ozhmo mi fhalluati.) 30 kitic.

Ta Desseta piffem od Matter lubesnive. (Nap. 358.) (Mati zhasti(t)leva — K' tebi nasmem.) 14 kitic.

Ta 11 pissem od Maria' Divize ta Lipei sonzhni Shain. (Nap. 294.) (Ta Suetli Sonzhni Shain.) 12 kitic.

Ta dvanasta pyssen od Vollie Boshie. (Nap. 262.) (Vse nei bo koker Bug ozhe.) 13 kitic.

Ta 13 peissem od grishnika de bi s' grihou ustou. (Nap. —.) (Grishnik uftani gorij — Kai ti spish.) 4 kitice.

Ta 14 pyffem od S. Antona de padua. (Zheshen bodi Sueti Anton — useh nadlugah velik patron.) (13 kitic.)

- TA STHYRNAISTA PEISSEM od tefhke veift enga grifhnika. (O jefi ubogi inu reuni — delezh u greihih lapelian.) (8 kitic.)
- Ta 16 pyssen od Jesusouiga TERPLEINAE. (Nap. 214.) (Grifhniki ukupai itopite — nu po gleite Jesusa.) (4 kitice.)
- Ta 17 piffem od S. Stephna. (Nap. 356.) (O Sveti Stephan pomozhnik.) (5 kitic.)
- Ta 18 peffem s' katero fe en chriftian voli Boshij zhes da. (Bref tebe Jesus muy ni mam dobrute.) (6 kitic.)
- Ta 19 pefsem od zhafti Vezhne Dobrute. (O Zhast Vezhne dobrute — inu tega vefselia.) (7 kitic.)
- Ta 20 pefsem MARIAE Taushentkrat si ti zhefhena. (Nap. 186.) (Taufhent krat si ti zhefhena — O Maria Rofhen zvit.) (6 kitic.)
- Ta 21 pissem od lubefen piut (prut?) Marij diviz. (Nap. 295.) (AH debi iest mogu, iest mogu — moiu ferze pershgati.) (6 kitic.)
- Ta 22 peifsem os S. Isidora kmetiza na visho Obug gospud nu ozha. (Dokler Job da na snaine — de se zhlovek rodij.) (36 kitic.)
- Ta 23 peifsem od S. Joanesa Nepuzena Na visho O Bug gospud nu ozha. (Ah debi bla mouzhala — Eva s' kazho sa rifs [res].) (17 kitic.)
- Ta 24 peifsem o s: Antona de padua. Na vifho o Maria polna gnade. (Ach nei prideio vife ftuori — dones f' ziliga Sveta.) (11 kitic.)
- Ta 25 peifsem od s: Antona Mirakelnou. Navifho Poshlufhaite, ludie kai vam bom povidou. Smillite no Iplakaite k'du ie letu sgledou etc. (Opazka Kok.: okoli leta 1732.) (O Samerkaimo Ludie — Kir sdishemo milu.) (19 kitic.)
- Ta 26 Peifsem od S. Joannes Kerstnika na vifho od Bofhie vole. Nei bo ufse koker bug ozhe. (22 kitic.)
- Ta 27 peifsem od SS: Petra inu Paula Apostolnou na visho S: Francishka Serafika. (Bug kir je stvaru to semlo — gleimo Mogozhnost uno.) (13 kitic.)
- Ta 28 Peifsem od S: Florian Marternika na visho koker od S. Francishka Serafika koker ie peifsem Lesem Lesem Pridno prizho. (Nap. 429.) (Gdur je v' Lubesni Boshij vshgan — ufse shelli rad prestati.) (12 kitic.)
- Ta 29 Peifsem od slabe veist enga grishnika Na visho o greshni sastopi Kaifse tebi povei etc. (Op. Kok. zadi str. 242.) (Nap. 357.) (Kral David klaguie — zheielih Bogu fueist.) (12 kitic.)
- Ta 30 pifsem od ene dobre vift Na vifho Jest imam krifhou fiunu veliku. (Shelo zhlovek to nar vezho — ima ufak ter letoku.) (13 kitic.)
- Ta 31 pifsem od nidar sa dosti zhefhe Svele Troizje na vifho od Matere Boshie: Dusha fe poufigni nu huali is ufse mozhij. (O Vifoka Ikriunust — Donashni dan fe kashe.) (13 kitic.)
- Ta 32 peifsem od zartanig SS: Rishniga Telelsa. Na visho S: Francishka Lesem Lesem pridna prizho. (Pridite vfi lefsem k' meni — toku pravi ta gospud.) (12 kitic.)
- Ta 33 peifsem od sposnaine foie svoiga Reuniga stanu. (Nap. 282.) Na vifho koker S. Isidora ta mifionska. (O vezhni bug fdei ozhem jest — vifo moio reunost naprej nest.) (31 kitic.)
- Ta 34 peifsem od Ipomina te fmert Na visho koker od S: Francishka Lesem Lesem pridno prizho. (Po Bofshim pildu ftuarieno — fta bla Adam nu Eua.) (9 kitic.)
- Ta 35 Peifsem na Ipomin vifeh virni Dushiz. Na visho Ah ti Boshia Roka koku ti fi teshka etc. (Pofhlushaite ta glas — ena proshna na vas.) (40 kitic.)
- Ta 36 pifsem od strahu Boshiga. Na visho koker Salve Regina. (Mi ubogi grefhniki — oh kai zhmo sazhet.) (13 kitic.)
- Ta 37 pifsem od vezhnosti. (Vezhnost fe perblishuje — letoku govori, nuskrbnu fe premishluje kter fa dusha skerbi.) (4 kitice.)
- Ta pifsem 38. o vezhnost te dushe na visho o bug iest te lubem. (Opomba Kok.: kakor Nro 280). (Dusha vezhna ti si frezhna — tui fe ta Nebeshki Rai.) (2 kitici.)
- Ta 39 pifsem o Auzhize sgublene. (Nap. 296.) (Auzhiza sgublana — v' ta fveit fa lublena.) (12 kitic.)

- Ta 40 pišem od flou jemane enga Kloshtershkiga zhlovika. (Lohka Nuzh Mui ozha nu Mati — vfi bratie inu festre.) (11 kitic.)
- Ta 41 Pišem od smert na ena Nishka (nemška?) viſho. (Ta greinka ſmert, pride enkrat — Nebeshka hladkust, pakleinska greinkust.) (15 kitic.)
- Ta 42 peiſem od Matere Boshie Marie Divize. Kam ozhem jest grishnik beishat. (Kam ozhem jest grishnik beishat — oh kam fe ozhet pobrat.) (7 kitic.)
- Ta 43 pišem od S. Marie Magdalene. (Nap. 232.) (Enkrat Magdalena — ushgana od plemena.) (8 kitic.)
- Ta 44 pišem os ſmert inu tih ſtarih ozhakou ienu polleidnih rezhij tiga zhloveka na enna stara visha. (Smert mi na dourij kluka — inu toku pravij de puidem skorei shnio.) (21 kitic.)
- Ta 45 peiſem o 'Maria' sapitti. (Nap. 297.) (Od Marie sapiti — moia dusha fheli.) (7 kitic.)
- Ta 46 Peiſem od Nove Mashe. Na viſho koker greishniki v'kupei stopite. (Tedai si ta fvet ſapustu — O lubesnivi novi Mashnik.) (10 kitic.)
- Ta 47 Peiſem na fvet vezher. Na viſho koker Jesusa posiblimo. (Nap. 231.) (Ena ſapoved je unkei fhla — od zelseria Augustusa.) (18 kitic.)
- Ta 48 peiſem od S. Mihaela Arhangela. (Nap. 227.) (Sveti Mihael o ti lubi — nash patron donashni dan.) (6 kitic.) Na viſho lohka nuzh mui ozha inu mati.
- Ta 49 peiſem od pastirzou na Svet Vezher. na viſho jest imam Chriſho siunu veliku. (Lubi bratez pertezi sem — poshlushei kai ti jest povim.) (6 kitic.)
- Ta 50 peiſem ena stara Boshizhna. (Nap. 284.) (Veselitese Iudie — pershlu ie veselie.) (9 kitic.)
- Ta 52 peiſem na veliki Shmarn. (Greshnik Shalostno — S'mano premisli to.) (5 kitic.)
- Ta 53 pessem od Kralize svetega Roshen Kranza. (En lip zier ie nam poslan — od svetga Chriſh noter dan.) (8 kitic.)
- Ta 54 pysem o Matere Boshie inu od sadne ure tega greshnika. Na eno staro viſho. (Op. Kok.: cf sprej str. 135.) (O greshnik sastopi — kai se tebi povei.) (9 kitic.)
- Ta 55 peiſem o svetg Roshen Kranza navisho peiſme per farske svetga Roshen Kranza. (Sreizhna Fara Cerklanska — Kir leta bratoushna ima) do vſtete 3 kitice. (Dalje.)

Organistovske zadeve.

Pokojninsko zavarovanje organistov. Upokojen je Franc Klančnik, organist v Šmartnem ob Paki. Pri padcu s kolesa si je pohabil desno roko, da ne more prijeti oktave in težko igra. Zaprošil je pri Pokojninskem zavodu za upokojitev. Pokojninski zavod je imenovanega takoj pozval na zdravniški pregled ter že v enem mesecu rešil prošnjo in ga upokojil. Pokojnine dobiva skoraj več, kakor je imel plače. To naj posebno prečitajo tisti, ki še dvomijo o koristi pokojninskega zavarovanja in o kulantnosti Pokojninskega zavoda.

Mesto organista v Šmartnem ob Paki je prevzel sin prejšnjega, Franc Klančnik ml.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. V počitniški dobi v Ljubljani ni bilo javnih koncertov. Omenjam pa nekatere koncerte v Radio-Ljubljana. 28. julija je g. prof. Matija Tome priredil orgelski koncert na orglah g. kanonika dr. Fr. Kimovca. Po uvodnem predavanju dr. Kimovca o orglah sploh in zlasti o njegovih orglah je g. Matija Tome igral skladbe Regerja, Hladnika in svoje lastne. — Pianist g. prof. Anton Trost z Dunaja je nastopil v Radiu dvakrat, 21. julija in 1. septembra. Pri prvem koncertu je izvajal Bacha, Brahmsa, Novaka, Škrjabinu in svojo lastno skladbo, zgrajeno iz slovenskih narodnih napevov. Pri drugem

koncertu je igral Brahmsa, Suka, moje variacije v Es-duru (ki jih je l. 1922 g. dr. Čerin prvič izvajal v simfoničnem koncertu) in Chopina.

II. Koncerti drugod. Na Vrhniki se je 24. julija vršil klavirski koncert g. Daniela Gruma, ki je igral Bacha, Beethovna, Chopina in Griega. — Pevski zbori iz Dola, Ihana, Sneberij in Šmartna so priredili 31. julija v Sneberjih skupen okrožen koncert. — Operni pevec g. Marijan Šimenc je v avgustu koncertiral v Mariboru. Pel je pesmi slovenskih skladateljev in arije iz svetovnih oper. — Mladinski pevski zbor osnovne šole v Bevkah je priredil 26. junija na Vrhniki pevski koncert. Mladinski zbor vrhniški pa je nastopil istotam kmalu potem. — Pevsko društvo »Lipac« v Litiji je priredilo 14. avgusta pevski koncert v proslavo 40 letnega glasbenega udejstvovanja skladatelja in pevovodje g. Petra Jereba. — 28. avgusta je bil v Stični pevski koncert, na katerem so nastopili trije zbori: domači stiški (cerkveni), novoustanovljeni metnajski in domači mladinski. Uspeli koncert sta vodila pevovodja Križman in g. prior Fiderer. — Trboveljski mladinski zbor je priredil v Trbovljah tekom počitnic par cerkvenih koncertov. — Novoustanovljeni pevski zbor »Planinac« v Mekinjah je pod spretnim vodstvom bogoslovca g. Babnika prvič nastopil 28. avgusta. — Ob proslavi 25 letnice Marijinega kronanja na Brezjah se je vršil tamkaj 27. avgusta Marijanski koncert, ki sta ga priredila z izbranimi Marijinimi pesmimi brezjanski in radovljiški pevski zbor. — Pri Sv. Frančišku v Savinjski dolini se je vršil 4. septembra prvi pevski koncert famošnjega pevskega zbora. St. Premrl.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

V. Vodopivec: IX *Tantum ergo ad quattuor voces viriles*. Odobril knezo-nadškofijski ordinariat v Gorici 7. maja 1932, št. 931/32. *Sumptibus auctoris*. Goritiae, 1932. Cena 4 lire. — V pričujoči zbirki je Vodopivec zbral in izdal devet *Tantum ergo* za moški zbor, in sicer tri Komelove, tri Laharnarjeve in tri svoje. Najlepše se razvija melodija Komelu, ki je tudi harmonično precej zajemljiv. Na izviren način je zvezal Amen v 3. *Tantum ergo* s predidnim besedilom. Laharnar zлага krepko, večinoma diatonično. Izrazito odločen je drugi del njegove št. 5, hkrati tematično izpeljan. Vodopivčevi prvi dve sta manj izraziti; izvrstno izklesana in zares učinkovita pa je njegova tretja, v zbirki 9. št. v tripolovnem taktu. Zbirko priporočam. St. Premrl.

Ant. Dobronić: *Jugoslavenski pučki plesovi za klavir*. Izdal Maurice Senart, Rue du Dragon 20, Paris. Cena 20 frankov. — Prirejenih je deset jugoslovanskih ljudskih plesov: 1. Na Staračku (otok Hvar); 2. Obični raj (Ziljska dolina); 3. Staro sito (Turo-polje); 4. Poskočnica (Medjimurje in Gornja Podravina); 5. Poskočnica (Dubrovniška okolica); 6. Obični raj (Koroška); 7. Hrvatski tanec (Borištof na Gradiščanskem); 8. Lijepa Maca (Slavonija, Bosna, Hercegovina in Srbija); 9. Sremsko kolo (Srem in Mačva); 10. Kolo uz gajde (Makedonija). — Harmonizacija je po eni strani kar moč preprosta, po drugi pa svojevrstno moderna, živahno prepletena v posameznih glasovih, vseskoz duhovito izvedena. Poleg predgovora je avtor napisal vsakemu plesu tudi še krajšo ali daljšo opazko v srbohrvatskem, nemškem, angleškem in francoskem jeziku. Delo zelo priporočam. St. Premrl.

L'organista liturgico. Izdaja V. Carrara v Bergamo (Italija). Kakor predhodnika tega cerkvenoglasbenega lista: »L'organista italiano« in »I maestri del' organo« prinaša tudi sedanj, katoliškimi organistom vsega sveta namenjeni mesečnik, izključno orgelske skladbe. So pa sedaj izhajajoče orgelske skladbe prav lahke, dostopne zlasti začetnikom. Kljub temu moramo njih izbero zelo pohvaliti. So dobre skladbe z zdravro, krepko vsebino in oblikovno neoporečne. Do sedaj je izšlo sedem zvezkov. Poleg italijanskih skladateljev sodelujejo tudi francoski, belgijski, nemški, poljski, slovenski. List je objavil tudi že dela Bacha, Glucka, Schumanna, Mendelssohna, Corellija, Arcadelta.

Leclaireja in drugih starejših v primerni obdelavi. Poleg skladb nudi list svojim naročnikom tudi liturgično-teoretični pouk v jasno pisanih člankih. Izdajatelj lista V. Carrara je nedavno razposlal širom sveta vabila na naročbo tega lista v osmih jezikih, med njimi tudi v slovenskem. Vabim zato tudi naše slovenske organiste, da si naroče ta zelo praktični orgelski zbornik. Cena 35 lir letno.

St. Premrl.

Ivan Laharnar: Slovenska maša »Vladar vesoljstva« za mešani zbor, deloma z orglami. Ponatis iz »Cerkvenega Glasbenika«. — Ta v 7. in 8. št. našega lista objavljena slovenska maša se prodaja na Primorskem v Katoliški knjigarni v Gorici in pri skladatelju na št. Viški gori, P. Slappe d' Idria, Italia, pri nas pa v upravi »C. GL«. Skladba se je skladatelju izredno posrečila. Vsak del je izrazit in zgrajen na dan motiv. Krepkemu Vstopu, Slavi in Koncu tvorijo prijetno nasprotje: prijazna Blagovest, toplo občuteno Darovanje, prav klasično Obhajilo. Tudi Svet in Blagoslovljen tečeta naravno in gladko. Obilna naročila te Laharnarjeve maše dokazujejo, da skladba ugaja in da se bo mnogo pela.

St. Premrl.

Razne vesti.

Župna cerkev sv. Petra v Ljubljani dobi v kratkem nove dvomanualne orgle z 38 registri. Izdeluje jih mojster Franc Jenko v št. Vidu nad Ljubljano.

Slovenski skladatelj Peter Jereb je nedavno obhajal 40letnico, odkar vodi cerkveno petje v Litiji. Vso to dobo je bil duša tudi vsej ostali — svetni litijski glasbi. Poleg tega se udejstvuje kot izboren in priljubljen skladatelj cerkvenih in svetnih skladb. K njegovemu jubileju mu prav iskreno čestitamo.

Izšel je četrti zvezek Slovenskega biografskega leksikona, ki ga je uredil univ. prof. dr. Franc Ksaver Lukman s sodelovanjem uredniškega odbora. S tem zvezkom je zaključena prva knjiga tega za Slovence in slovensko kulturo pomembnega zbornika, ki je došel do konca črke L. Izmed glasbenikov so v četrtem zvezku obdelani sledeči: Josip Kocijančič, Marij Kogoj, Janez Kokošar, Emil Komel, Srečko Koporc, Fran Korun-Koželjki, Anton Kosi, Karmela Kosovel, Leopold Kovač, Pavel Kozina, Matevž Kračman, Franc Kramar, Gojmir Krek, Vinko Krek, Josip Križaj, Fran Ksaver Križman, Ciril Kumar, Srečko Kumar, Anton Kunšič, Ivan Laharnar, Anton Lajovic, Josip Lavtižar, Avgust Armin Leban, Janko Leban, Ivan Levar, Jožef Levičnik, Pavla Lovše in Vinko Lovšin. — Slovenski biografski leksikon je založila Zadržna gospodarska banka v Ljubljani.

Marijina božjepotna cerkev na Brezjah je dobila letošnje poletje nove štiri bronaste zvonove, ulite na tone B, d, f, g. Prejšnje jeklene zvonove je pa dobila cerkev sv. Frančiška v Šiški.

Velikašna, zadnji čas popolnoma prenovljena župna cerkev sv. Ignacija v Gorici je dobila nove velike trimanualne orgle, delo mojstra Zaninija v Codroipi.

Znani hrvatski glasbenik o. Bernardin dr. Sokol je nedavno napisal v hrvatskih listih več obsežnih člankov o cerkveni glasbi pri Hrvatih in se je zelo zavzemal za to, da bi se tudi na Hrvatskem ustanovila orglarska šola, kakor obstoji pri nas Slovincih v Ljubljani in v Celju. Z izvajanj dr. Sokola popolnoma soglašamo in le želimo, da bi se njegova zamisel čimprej uresničila.

V triglavskem pogorju je v avgustu smrtno ponesrečil g. Mirko Kunay, uradnik Zadržne gospodarske banke in odbornik Pevske zveze v Ljubljani. Pokoj njegovi duši!

Umrl je v Ljubljani 14. julija 1932 g. Janez Vehar, faktor Blasnikove tiskarne. Svoječas je mnogo let služboval kot stavec v Milčevci, oziroma poznejši Zadržni tiskarni in stavil glasbeno prilogo našega »Cerkvenega Glasbenika«. Naj v miru počiva!

V Mariboru je 3. avgusta 1932 preminul zaslužni slovenski skladatelj g. Oskar Dev. Rojen je bil 2. decembra 1868 v Planini na Notranjskem. Glasbeno se je šolal v Glasbeni Matici v Ljubljani in na cerkvenoglasbeni šoli »Ambro-

susvereinac na Dunaju. Na Dunaju je dovršil tudi pravne študije. Služboval je nato pri sodiščih v Postojni, Škofji Loki, Kranju, na Brdu in končno kot sodni svetnik v Mariboru. V mlajših letih je vodil dijaški pevski zbor v Novem mestu, pevska zbora Slovenije in Slovanskega pevskega društva na Dunaju; prav tako se je kot glasbenik in pevovodja udeleževal v raznih prej naštetih sodnih službah. V Mariboru je l. 1919 ustanovil Glasbeno Matico ter bil od početka njen predsednik in pevovodja. Posebno je znan kot skladatelj svetnih skladb. Zložil je več moških in mešanih zborov in samospelov s spremljevanjem klavirja. (Izšli so v izdajah Gl. Matice, v Novih Akordih in drugod.) Nabiral in harmoniziral je slovenske narodne pesmi, med temi okrog 400 koroških. Po njem prirejene narodne pesmi sta izdala deloma Schwentner deloma Glasbena Matica v Ljubljani. — Ko sva z blagim pokojnim Devom sedela letos poleti dvakrat v Ljubljani in enkrat v Mariboru skupaj tik eden poleg drugega kot razsodnika pri pevskih tekmah, si nisem najmanj mislil, da bo Dev tako brž odšel od nas v večnost. Njegovo lepo lice je sicer kazalo že znake bolezni, a vendar nismo pričakovali ne mi, niti on sam, tako hitrega odhoda. Dev je bil iskreno blag človek, vesel, veder, živahen družabnik, navdušen pevec, nežnočuteč skladatelj. Njegovo truplo so po smrti prepeljali v Ljubljano in ga ob veliki udeležbi sorodnikov, prijateljev-glasbenikov ter oblasti pokopali v družinski grobnici pri Sv. Križu. Ob odprtem grobu so mu govorili v slovo predsednik Glasbene Matice ljubljanske senator dr. Vladimir Ravnihar in skladatelj Emil Adamič. Pevci pod vodstvom Zorka Prelovca pa so mu zapeli več nagrobnic, med njimi tudi nekaj njegovih. Počivaj v Bogu, blagi Dev!

St. Premrl.

4. septembra 1932 je glasbeni svet obhajal 25letnico smrti velikega norveškega skladatelja Edvarda Griega. Med Griegovimi skladbami zavzema prvo mesto 10 zvezkov liričnih skladb za klavir. Enako popularna je glasba k Ibsenovemu »Peer Gyntu«. Razen tega slove njegovi norveški in simfonični plesi, Poklonitvena koračnica, Holberg-suita in razne pesmi. Svojevrstno glasbo je vstvaril v violinskih-sonatah, v sonati za čelo, v godalnem kvartetu, v klavirski baladi, v klavirskem koncertu, v staronorveški romanci in v manj znanih Vinje-pesmi. Krasne so njegove prireditve norveških ljudskih pesmi za klavir; 12 moških zborov a capella in psalmi za mešani zbor spadajo k najboljšim njegovim delom. Nekaj njegovih moških zborov na Björnsonova besedila je zloženih z orkestrom. — Grieg pomeni za Skandinavce to, kar Dvořák za Čehe ali Čajkovsky za Ruse. Griegova soproga Nina, rojena Hagerup, živi kot zaslužna koncertna pevka v Bergenu.

Šolsko leto 1932/33 na orglarski šoli v Ljubljani se je pričelo 26. septembra. Novih učencev je 11, prejšnjih 12, skupaj 23.

G. Fran Rus, operni pevec v p. v Ljubljani Gosposka ulica 6/II, ima na prodaj štiri knjige »Cerkv. Glasbenika«, lista in prilog od l. 1878—1887. Cena 100 Din.

V založništvu Franjo Šidak v Zagrebu izide kmalu klavirski izvleček znanega baleta »Licitarsko srce« hrvatskega skladatelja Krešimira Baranovića. Ker se bo skladba radi velikih stroškov tiskala le v omejeni nakladi, se naročila že sedaj sprejemajo.

O priliki »visokošolskih tednov« v Salzburgu od 9. do 27. avgusta t. l. so se tamkaj uprizorile sledeče opere: Beethovnov »Fidelio«, Mozartove »Beg iz Serajla«, »Figarova svatba« in »Čarobna piščal«, Weberjev »Oberon« ter Gluckov »Orfej in Evridika«. V koncertih pa so prišli na vrsto: Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Bruckner; razen teh Haydnova »Stvarjenje«, Beethovnova »Missa solemnis«, Mozartov »Requiem« in maša v C-molu ter Brucknerjeva maša v D-molu.

RAZPIS NATEČAJA.

Župni urad v Avberu razpisuje vsoto sto lir za uglasbitev očenaša in sto lir za uglasbitev zdravamarije. Očenaš bo ljudstvo pelo pred pridigo, zdravamarijo pa po pridigi. Zahteva: lepa me-

lodijs, da jo bodo verniki vzljubili, in glasbena pravilnost. Interesentje naj pošljejo kompozicije do 31. decembra 1932 v priporočeni pošiljki na naslov: župni urad, Alber, posta Tomadio. Prov. Trieste. Italia. — Razsodbo bodo izrekli verniki v avberski cerkvi in dva inostranska, neudeležena glasbenika. Za absolutno nepristranost jamči razpisatelj natečaja.

AFRIŠKI MISIJONAR PROSI SLOVENSКИH PESMI.

Morda se vam bo zdelo malo čudno, pa je vendarle res. Zamorčki, ki imajo v splošnem dober posluš in jako radi pojó, se bodo učili pesmi po lepih slovenskih melodijah. Misijonski brat Rafael Kolenc v Južni Afriki piše Družbi sv. Petra Klaverja:

»Nekaj bi vas rad prosil, namreč slovenskih pesmi z notami. Pri nas je en pater misijonar, rodóm Nemeč, ki vodi petje in se v glasbi dobro razume. V svojih otroških letih je včasih slišal slovenske pesmi. Te so se njemu tako dopadle, da je rekel, da jih še sedaj ne more pozabiti, in da ni lepše melodije, kot so slovenske pesmi (zelo ponosen sem bil, ko sem to slišal). Na vso moč želi dobiti slovenske pesmi z notami, najbolj pa želi cerkvene in ljudske pesmi iz Pesmarice, Cecilije, in druge, ki jih sami bolj poznate, da so lepe. Naši zamorčki so vsi dobri pevci. Tako lepe glasove imajo, da si sam ne morem misliti, kako to.

In ta naš dobri pater misijonar bi pa silno rad naše zamorčke učil »petje« po slovenskih napevih. Kolikokrat me je že prosil, naj mu jih vendar kje izposlujem in priberačim. Mi pravi: »Ljubi brat, te moje vroče prošnje mi ne smeš odreči.«

Sedaj pa sami veste, kako se prošnja glasi. Zatrobite enkrat po Ljubi Sloveniji in recite, da rojak-misijonar iskreno prosi slovenskih pesmi z notami. Saj bom uslišan, kaj ne? In potem vas bom povabil k nam na obisk, da boste sami slišali, kako bo lepo petje. Vsi se silno veselimo trenutka, ko bodo zapeli naši zamorčki po »slovenskih napevih«.

P. n. pevske zборе in vse rodoljube prosimo, če bi mogli odstopiti slovenskemu misijonarju nekaj lepih Pesmaric ali pesmi z notami. Pošljite na Družbo sv. Petra Klaverja, Ljubljana, Metelkova 1, katera bo z veseljem posredovala in poslala gorečemu misijonarju v Afriko. Vsem darovalcem že vnaprej iskren Bog povrni!

LISTNICA UREDNISTVA.

Dopisniku s Koroške: Žalostinka »Zahvalim Vas prijateljic« je bila v »C. Gl.« že objavljena v letniku 1926, št. 11—12. Saj bi Vam harmonizacijo poslal, pa niste v dopisu navedli niti kraja niti se niste podpisali. Oglasite se, če Vam drago, sedaj! Potem objavim tudi Vaš dopis v celoti. — St. P.

LISTNICA UPRAVE.

Lepo prosimo p. n. naročnike, prvič tiste, ki se terjani še niso odzvali, kakor tudi vse ostale, ki naročnine še niso poravnali, naj svojo dolžnost nasproti listu čimprej store. Leto gre h koncu.

Pridobivajte nam, prosimo, tudi novih naročnikov!

Današnja glasbena priloga (4 strani) prinaša dr. Fr. Kimovčev Antifono za vse svetnike, St. Premrlovo Mašno in Svet ter Josip Kendov Svet za mešani zbor. Posamezni izvodi po 1 Din 50 par.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred Skofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.
